

S TAKIM BREMENOM SVET NE BO DOSEGEL MIRU!

Zapadni svet s svojo nerazsodno politiko bolj in bolj v kaši

Konferenca v Moskvi radi berlinskega ter raznih drugih evropskih vprašanj.—Donava bo v bodoče v področju le onih držav, ki meje ob nji

Naš državni tajnik Marshall se po mnenju Walterja Lippmanna v "mrzli" vojni z Rusijo ni nič kaj dobro postavil. Posebno ne kar se Berlina tiče. Ameriški prestidž je med nemško buržvazijo morda še velik, a ne tolikšen, da bi mogli kaj prida zidati nanj. Kajti nedolgo tega so se vrtili v angloameriški coni proti Američanom izgredi, ki se jih ne more vreči na komuniste. Udeležili so se jih socialdemokrati ter drugi Nemci, ki zahtevajo od Amerike več življenjskega manj propagande.

Velika četvorica v naporih za sporazum. Situacija v Berlinu je postala v avgustu toliko resna, da se je bilo bati spopada in pa nove vojne v vsakem momentu.

Sovjetska unija zapadni del Berlina blokira in ker ameriško poveljstvo ni na to možnost pravočasno premislilo, mu je sedaj za prestidž.

Berlin, kot v tem listu že velikokrat omenjeno, je v sovjetski coni in vanj se more priti samo z dovoljenjem sovjetskih okupacijskih oblasti. Toda velik del mesta pa je v anglo-ameriški in v francoski coni — kakega dva milijona prebivalcev. In ker je sovj. okupacijska oblast že pred več tedni ustavila železniški in kanalski promet iz zapadne Nemčije v tisti del Berlina, ki je pod zapadnim blokom, si Amerika pomaga z zračnim prometom. Tudi Angleži sodelujejo, Francozom pa se zdi ta špas veliko predrag — in neumen.

Zato je naš francoska vlada — četudi je konservativna, mnenja, da naj se radi takih malenkosti kot je ameriški prestidž za Berlin ne tira situacije v položaj, v katerem bi nova svetovna vojna morala neizogibno nastati.

Ameriški umik. Mnogi komentariji menijo, da je ameriška vlada svojo zmoto priznala s tem, ker je angleški in francoski vladi dovolila sprejeti predlog za pogajanja s sovjetsko vlado. Vršila se so v Moskvi.

Francija se najbolj boji nove vojne, ker se bo več ali manj — ako se dogodi — vršila na njenih tleh. Vrh tega se francoska buržvazija boji komunističnega prevrata, v slučaju, da sovjetske čete pridejo do Francije in v Francijo samo.

Angleži niso toliko v skrbeh in vrh tega so z ameriško vnanjo politiko tudi pod Attleejevo vlado povezani veliko bolj kakor Francija.

Da si naši generali in admi-

rali vedno pripovedujejo o novih moralnih iznajdbah, ki jih ima v posesti ameriška oborožena sila, in četudi je zadnji podeljek ameriški radio raznesel vest, da lahko pošljejo naše atomske bombe brez vsakega itala na določeno mesto pet tisoč milj daleč, vzlic temu si militaristi v Washingtonu ne upajo začeti vojne na svojo odgovornost. Niti je ne povzročiti.

Zato so rajše pričeli z Moskvo nova pogajanja. In ako so državniiki na obeh straneh pametni, se lahko zedinijo za mir.

Kaj naj bo nova Nemčija? Sovjetska unija je odločno proti ameriški načrtu za ustvaritev zapadne Nemčije v novo militaristično, imperialistično državo.

Moskva predlaga, da naj se Nemčijo organizira v celoti v demokratično republiko, da se jo osnuje tako, da v nji postane militarizma ne bo mogoč kakor je bil po prvi svetovni vojni, in pa da Rusija dobi več odškodnine kot jo je prejela doslej.

Ameriška vlada nasprotuje, ker njen cilj je uspostavitve močne Nemčije proti Rusiji in ostalemu slovanskemu bloku. In nasprotuje vsled tega tudi proti ruskim zahtevam za večje vojne odškodnine. Sovjetska unija je v obeh ameriške diplomacije in mednarodnega kapitalizma smatrana za sovražnico te dežele in zato je treba v ograjo proti nji (Rusiji) obnoviti tako Nemčijo, ki ji bo kos.

Ta dva načela pa ne moreta priti skupaj in zato je jasno, da

INTRIGE V MEDNARODNI DIPLOMACIJI, KI POTISKAJO SVET V NOVO VOJNO

Viktor A. Kravčenko je bil v Zed. državah pred nekaj leti uslužbenec sovjetske vlade. Uposlen je bil v sovjetskem trgovskem oddelku v New Yorku. Med tem je pisal knjigo "Izvolil sem si svobodo", ki je sovrážna vladi, katera ga je plačevala. Ko je knjiga izšla, je bil že ameriški propagandist, oziroma je hvalil svobodo v naši deželi ter "razkrival" sovjetski teror.

V Moskvi se je par Američanov v službi ambasade Zedinjenih držav — premislilo in ni hotelo nazaj v Zed. države, češ, da so pod sovjetskim sistemom veliko bolj zadovoljni kakor pa bi bili tukaj.

Iz Nemčije smo dobili s policijsko silo Američanko, ki je v vojni govorila po radiu ameriškim vojakom, da jih Roosevelt vara, da je Hitler resničen prijatelj belega človeka in da naj se upro.

Neko slično dekle — Američanko — pa so naše vojne oblasti že na Japonskem obsodile — istotako ker je propagirala v radiu odpornost proti ameriški poveljstvu. V Italiji je to službo vršil med vojno neki ameriški pesnik in več drugih.

Sedaj se v ameriškem tisku uporabljajo na tisoče kolon o neki Oksani Kasenkini in o Mihajlu Samarinu. Kravčenko pravi, "železo je vroče sedaj, torej udarjajmo po nakovalu!"

Oksana Kasenkina je bila učiteljica otrok sovjetskih diplomatov, ki so uslužbeni v sovjetskem konzulatu ali pa člani Organizacije Združenih narodov.

Pa se je privadila newyorškega življenja in se odločila, da se ne vrne več v svojo rojstno domovino. Šla je nekaj časa k "belim" Rusom (protikomunistom), in od tam je bila "ugrabljena" ter odpeljana na sovjetski konzulat v New Yorku. Iz tega je nastala afera. In nato pa velika diplomatska zagonetka, ker Oksana Kasenkina je skočila s tretjega nadstropja sovjetskega konzulata v New Yorku, da se reši iz suženjstva...

V zaščito jo je vzela newyorška policija in newyorška občina plačuje njene stroške za zdravljenje, kar pri skoku se je kritično pabila in si razbila ude. Nato je pristopil zraven še državni departament ter izjavil, da je konzul Jakob M. Lomakin postal za ameriško vlado "persona non grata" in da naj ga vsled tega Moskva čimprej odpokliče.

Tako se je tudi zgodilo. Manj suma je napravil sovjetski učitelj Mihail Samarin, ki tudi noče nazaj v Moskvo.

Ti incidenti so bili kakor nalašč v sedanjih mrzli vojni proti USSR.

Mnogi ljudje pa se vprašujejo: "Čemu se toliko sovjetskih državljanev v Zed. državah in v Kanadi tako brani iti nazaj? Mogoče pa je tam res vse narobe, beda in kdo ve še kaj, in pa neznošen teror?"

Lahko da tem ljudem, ki se branijo nazaj, tam res kaj ne ugaja. Ali da se boje zapora, a je tudi možno, da so nasedli ameriškim propagandistom — kajti v propagandnih vojnah se uporabi vse kar je dosegljivega za dosego namena.

Vsekakor je v tem slučaju ameriška vlada, oziroma njena propagandna sila, potegnila za večji konec. In v Moskvi se bodo morali naučiti pošiljati po svetu bolj zanesljive ljudi kot pa so razni Kravčenko, Samarin, Kosenkine itd.

se bo "mrzla" in potem se kaka hujša vojna med USA in USSR nadaljevala.

Nesoglasje tudi radi plovbe po Donavi

Te razlike med vzhodom in zapadom so bile vidne tudi na

konferenci v Beogradu radi plovbe po Donavi. Zmagala je sovjetska delegacija s predlogom, da naj imajo kontrolo nad plovbo po Donavi samo one dežele, ki meje ob nji. Ameriški predlog je bil, da je to medna-

A tudi te regulacije ne bodo izdale, kar priznava tudi predsednik Truman. Dejal je, da je ta določba le kaplja v primeri s tem, kar je kongresu priporočil ko ga je sklical na izredno zasedanje.

Republikanci odgovarjajo, da se "ga demokrati zavozili", torej čemu na republikansko stranko zvrčati odgovornost?

Resnica je, da je imela po volitvah 1. 1946 ona večino v obelma zbornicah, torej bi morala ona tudi odgovornost prevzeti, ne samo kritiziranje nad Trumanovo administracijo, dokler je ona imela večino.

Politiki, ki sedaj v volilni kampanji slepomišljajo z očitki in obdolžitvami drug proti drugemu, ne bodo v stiski, ker tudi v krizi so dobro preskrbljeni.

Toda kaj bo z delavskim slo-

jem?

Nižanje prihrankov ne obeta naši deželi drugega kot krizo

Vladna agencija Federal Reserve Board pravi v svojem poročilu z dne 18. avgusta, da osemindvajset odstotkov ameriških družin troši sedaj več kot pa znašajo njihni dohodki, in pa da se prihranki ostalih družin nižajo leto za leto.

Prihranki v letu 1947 so znašali okrog 9%, ali 3% manj kot leto prej.

Posebni oddelek michiganske univerze (University of Michigan) je po dolgotrajnem preiskovanju izračunal, da je lani okrog 13 milijonov 500.000 ameriških družin potrošilo za svoje vzdrževanje več kakor pa je zaslužilo in da se ta tendenca večanja izdatkov za dohodki širi.

Tisti ekonomski, ki so proti državi kontroli, trdijo, da si bo lažje zagat "free enterprise" sam pomagal predno bi utegnili nastati kriza, kakršno smo doživeli leta 1929. Drugi niso tako getovi v taka upanja ter priporočajo državno kontrolo raje kot pa da bi v polomu fašizem dobili.

Delavčev dolar je izgubil na vrednosti, kar se nakupne moči tiče, najmanj 50%. To je ako greš v grocerijo ali v mesnico. Še manj pa je tvoj dolar vreden, v primeri z onim v predvojni dobi, ako ti kdo v družini zbolí. Tedaj grede stotaki iz hiše kot da se tope!

Davki se sorazmerno višajo, vozne itd. Dokler imajo vsi v družini priložnost biti zaposleni, še nekako gre. Posebno če ni bolezní v gostih.

A dogaja se že, da ta ali oni delo izgubi. In ko gre čez dan na okrog, ga stane vozna dva-krat toliko kakor pred vojno in vse drugo je dražje. Dela, ki jih ponujajo, pa so zdaj zgolj pod unjako lestvico.

Vedno več kompanij je v manji s stankami unije razbiti in potem delavce najeti nazaj pod svojimi pogoji. Drže jih na stanki v nekaterih industrijah letos in lani že nad devet mesecev in več, in veri, da bo unija na ta način ubita, ker mnoge unije pri tem nehoti ali vendarle vedo- ma pomagajo delodajalcem ubiti organizacijo.

Novi delavski tajnik Tobin pravi, da si je veliko teh nadlog delavstvo samo krivo, ker ni složno, a glavni vzrok je, ker unije zanemarjajo politično akcijo. In enako taktiko so zavzele v letošnjih volitvah.

rodna reka, torej spada kontrola vsem interesiranim deželam, torej tudi Zed. državam, Franciji, Angliji, Nemčiji itd.

Ta boj je dovršen in zapadne sile nimajo sedaj na Donavi nobene besede več.

A tudi v sovjetskem bloku ni vse mirno. Spor med kominformo in Jugoslavijo se ne samo nadaljuje temveč prehaja v vedno ostrejšo obliko. Mnogi smatrajo, da so se v Moskvi prenegliali, kot so se v Washingtonu radi Berlina, in sedaj se jim gre za "prestidž" namesto za realnost.

Naj nastane krah — in predsednik Truman sam ga prerokuje — kaj potem?

Na stotisoče družin bo ob hiše, na stotisoče farmerjev ob svoje kmetije in na milijone ljudi pa ob stanovanja in ob hišice, ki so si jih kupili v teh "dobrih časih".

To, da kriza pride, je gotovo. A lahko se je umili, da ne bo imela tako strahovitih posledic kakor prejnjša.

Kongres ni v ta namen nič izdatnega storil. Omejiti kredite je eno — a še to je storil veliko prepozno, kajti ljudski prihranki so pošli, dolgovi pa narasli v milijarde. Seveda, teh resnic se ljudem ne poudarja. Dnevni tisk in radio jih slepi s pripovedovanjem o "odkrivanjih" spijonaže, o komunističnih zarotah, o umorih, razporokah in drugih takih stvareh, ki čitatelja zanimajo, kadar mu ni sile.

KOMENTARJI

Zbira in presoja urednik

"Glasilo KSKJ" pravi, da je bila prireditev dneva te najstarejše slovenske jednote uspeh in res — bila je uspeh. Čemu tudi ne? Saj imajo katoliški Slovenci župnijske povsod in organizirani so jako dobro. Hvala, ki je je dalo ob tej priliki glasilo KSKJ ubežnemu ljubljanskemu škofu Rožmanu, pa koncem konca morda le ne bo držala. Kajti škof Rožman bi lahko ostal tam — in naj naši čitatelji verjamejo ali ne — tam bi imel veliko dela, tu pa poseca le piknike. In je ob enem breme našim navadnim ljudem, takim namreč, ki se dajejo za maše.

Trditve v katoliških listih, da so vsi Slovenci v Ameriki s škofom Rožmanom, se bi lahko označile za greh. V spovednici bi bil spovednik v zadregi, "grešnik" pa ne. Kajti velika večina našega ljudstva v tej deželi je proti klerikalnemu zavajanju. In tam tudi. Ako ne bi bilo tako, čemu pa so "domobranci" tako hitro bežali z Nemci vred iz vse Slovenije? Sedaj pa se dušajo, da so je oni za svobodo!

V Washingtonu se gnjavijo s "spijoni", ki so bili baje že med vojno, torej v času, ko smo bili zavezniki Sovjetske unije, v službi Kremlina. To je največja farsa, kar se jih v tej deželi uganja v sedanji volilni kampanji. Naš problem niso spijoni. Naš problem je kako preprečiti krizo, ki se nam bliža in nas bo zagrabila kakor po prvi svetovni vojni, ako ji ne ustavimo poti. Ne Dewey, ne Truman, ne bosta trpela radi nje. Pač pa že sedaj lučata blato drug v drugega, kdo da bo prihodnje krize — bolj kriv...

New Republic je revija, ki si je nadejala dobiti milijonsko cirkulacijo, ker si je pred dobrim letom ali že prej najela Henryja Wallacea za glavnega urednika. Ni ji uspelo neglede kako je bil Wallace oglašen — ali bolje — opravljan v dnevnem tisku in v buržvaznih revijah. Sedaj ni ne za Wallacea in niti ne za koga drugega in tako je toliko oglašena revija New Republic v zadregi, ker ne ve, kam se obrniti. Bila bi rada za generala Eisenhowera, ali saj za koga drugega kakor za Truman-a. A Truman je kandidat, Wallace tudi — in liberalci okrog revije, ki jo je Wallace urejeval, pa se sedaj potožujejo, da je jim bizniški poskus ni posrečil. Seveda ne! Če nima programa, pač (Konec na 4. strani)

Nekaj o naših stvareh

Ta teden bomo razposlali tiskovine zastopnikom, ki običajno nabirajo oglase v Ameriški družinski koledar. Ker je upravnica na počitnicah in morda tudi potem ne bo mogla posvetiti vsega svojega časa našemu uradu, se priporočamo vsem, ki nam bi lahko pri nabiranju oglašev pomagali, da se oglašijo.

V polemih tednih se jako pozna, da smo v dobi "počimic". Pošte sicer dobivamo na koše, toda zgolj propagandna, a takih, v katerih bi bilo kaj sredstev za plačevanje stroškov, pa je "v vročih pasjih dnevih" manj, kot se to dogaja sploh vsako leto.

Vseeno znova apeliramo: Potrudite se na vsakem pikniku in na vsaki seji pridobiti temu listu saj enega novega naročnika, ali saj kaj prispevkov v njegov tiskovni sklad.

Prej smo omenili nabiralce oglašev v Ameriški družinski koledar. Prav tako je potrebno, da se te tedne požurijo tudi sotrudniki, ki pišejo vanj. Moramo ga izdati veliko preje kot lani in predlanskim in to nam bo mogoče le s sodelovanjem onih, ki nam lahko in hočejo pomagati.

John Zaic iz Clevelanda je pojarmal o klubu št. 49 JSZ, a pravi, da trdnjavo še vedno drže, da bodo na Božič spet imeli priredbo in želi izvedeti glede knjige Prosvetne matice.

Razposlana bo v septembru. Je originalno delo in ena najlepših del kar jih je še izšlo v naši založbi. Napisal je to povest — imenuje se "BRATA" — Etbin Kristan.

Martin Judnich iz Waukegana vprašuje, ako bodo letos čikaški balincarji spet priredili balincarsko tekmo in Waukegančane povabili "na korajžo". Meni, da ne bi škodilo, ker bi i to prineslo par desetakov v Proletarčevu blagajno. In dodaja: "S tem bi se ob enem obvarovalo dobro sosedstvo in družabnost za prihodnost."

Morda se bo dalo o tem do jeseni še kaj ukreniti. Škoda, ker se NAŠI mladi tako malo zanimajo za NAŠE stvari!

Prijatelj iz Penne je ustavlil list, iz vzroka, ker se je preselil k Američancu, "ki nič kaj rad ne sliši o socializmu." Ampak če bomo toliko cagavi, socializma nikdar ne bo, pač pa veliko več fašizma. Mi vsi bi morali biti "jagri" tudi v politiki, ne samo kadar je "jaga" dovoljena...

Dobili smo naročnino od hrvatskega brata iz Cantona, Ill., kar pokrije to, ki smo jo v Penni izgubili. Ignac Hainrichar se je oglašil pri nas, plačal naročnino in prispeval v tiskovni sklad, pa mnogo drugih, ki so bili na konvenciji Ameriške bratske zveze ali pa na obisku na Elyju, Minn.

Tudi Mrs. Božičnik je nas obiskala ter prispevala v tiskovni sklad ter poravnala naročnino. In mnogo drugih. Imena bodo v prihodnjem seznamu.

Vse prosimo oprostite zaradi raznih zakasnitev, ker urednik je sedaj čez dan sam v uradu. V kratkem bo spet vse v redu in na pisma bo točno odgovarjano.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdava Jugoslovenska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE
NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75;
za četrt leta \$1.00.
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vai rokopolis in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor: Frank Zaitz

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864.

Protišpijionska gonja je brez smotra in brez smisla, ker ni ničesar dognala

Mi imamo največjo bojno mornarico v zgodovini sveta. Mar je treba špijonov za ugotovitev tega dejstva? Mi imamo najboljšo opremljeno in najboljšo plačano ter najboljše opremljeno armado na svetu. Mar je treba špijonov, da bi to poročali Moskvi, Londonu ali komurkoli?

Imamo trgovsko mornarico, ki se lahko kosa z vsako drugo. Za ugotovitev te resnice ni treba špijonov, ker je jasna vsakemu človeku, ako se zanima za take stvari.

Seveda, imamo tudi atomske bombe. Kolikor nam znano do sedaj, špijoni do njenih skrivnosti še niso prišli. Pa ne zato, ker vsebuje kaj skrivnostnega temveč radi raznolikega materijala, ki se ga upotrebljava v nji in ga ni v nobeni državi v izobilju.

Tudi naša vlada troši denar s svojo "inteligentno" službo v Rusiji. Saj vsi vemo, da so morja Sovjetske unije zaprta, da nima mornarice niti za silo tolikšne kakor je naša, da je njena jeklarška industrija veliko manjša kakor tu — torej čemu vsa ta kampanja, kakor da je v USA sovjetskih špijonov kakor lista in trave?

Ako bi bila Rusija toliko bedasta — kaj pa ji naj njeni špijoni povedo drugega kot kar tu že vsi vemo in vsi sovjetski uslužbenci v tej državi?

Špijoni lahko kaj pomenijo n. pr. v kemični, v atomski in drugih takih strokah, toda še predno morejo takozvani "špijoni" razkriti dozvedne skrivnosti, že je drugim prav tako večim učnjakom ves proces novih iznajdb znan.

Zadrege sicer lahko nastanejo v produkciji. V tem oziru ima naša država prednost. In ima prav radi tega tudi prednost zidati mir. Ker vsi naši krogi trdijo, da nam Sovjetska unija ni dosedaj še v ničemer kos — niti v agrikulturi — čemu jo zdržema zbadati in naše ameriško ljudstvo pa "navduševati" v novo svetovno vojno?

Ne se zavesti v historijo takozvanih špijonskih odkritij, ki so le politično maslo! Stopilo se bo do prihodnjih novemberskih volitev, a potrebno je, da spolzi na dno predno bodo volitve. Kajti do 2. novembra lahko v tej atmosferi kdo kaj sproži in iznašili se bomo v novi "vroči" vojni.

Vsak grški gerilec, ki ga rojalisti ubijejo, nas stane \$19.153

Premier grške rojalistične vlade, ki jo vzdržuje z našim denarjem ameriška vlada, je dne 20. avgusta sporočil, da je "ofenziva" proti gerilec v Grammosnem pogorju "posrečeno" zaključena.

Pravi, da je bilo v nji ubitih od njegovih Grkov kakih 9.000 prekukskih Grkov in da jih je ostalo še kakih 19.000, s katerimi bo kraljeva vlada z ameriško pomočjo kmalu pospravila.

Kadar vam od vašega tedenskega čeka odtegnejo davek, ali ko popijete čašo piva, ali požirek žganja, plačate s tem davek za ubijanje Grkov v grški civilni vojni.

V resnici v Grčiji ni civilne vojne.

Kajti Grki, ki so za Grčijo, za republiko in svobodo, se bore na svoje stroške. Mi — to se pravi — Zedinjene države — pa imamo najete Grke, da koljejo svoje brate in jih plačujemo za to mesarsko delo.

Oljni interesi so kajpada zraven, njihovi profiti se večajo in kri Grkov teče v potokih, pod krinko Trumanove doktrine seveda, da se borimo za svobodo — namreč "proti komunizmu vseh psovod po svetu".

Minilo je že mnogo mesecev od tega od kar je predsednik Truman razglasil svojo doktrino in zahteval od kongresa, da mu dovoli za vzdrževanje grške rojalistične vlade in za obvarovanje diktatorske režima v Turčiji stotine milijonov dolarjev.

Kongres jih je kratkoma odobril.

Mnogi poslanci, ki so takrat planili v ogenj z "da", se sedaj vprašujejo, ako so res pametno ravnali.

Seveda, naš oljni kartel je treba protektirati, toda čemu vzdrževati tako gnilo vlado kot je grška?

Komu v korist?

Čemu naj jaz in ti plačujemo davke za pobljanje grških gerilcev, ki ne zahtevajo drugega kot da bi bili svobodni na svoji zemlji? In pa da bi Grki bili gospodarji svojih pristanišč in svojih skromnih virov, namesto Angleži in Američani? To so vprašanja, o katerih vam naš dnevni tisk kaj malo razloži. Vpije le o gerilcih in nevarnosti komunizma.

Mi smo — po ustavi kajne — demokratična republika. Toda čemu trošimo stotine milijonov dolarjev na leto za zaščevanje republik in republikanskih gibanj drugod po svetu?

E. R. Noderer je znan poročevalec čikaške Tribune. V depeshi iz Aten na Grškem, datirana 17. avgusta, pravi med drugim: Vsak grški gerilec, ki je bil ubit do srede tega poletja, nas stane (namreč ameriške davkoplačevalce) \$19.153.

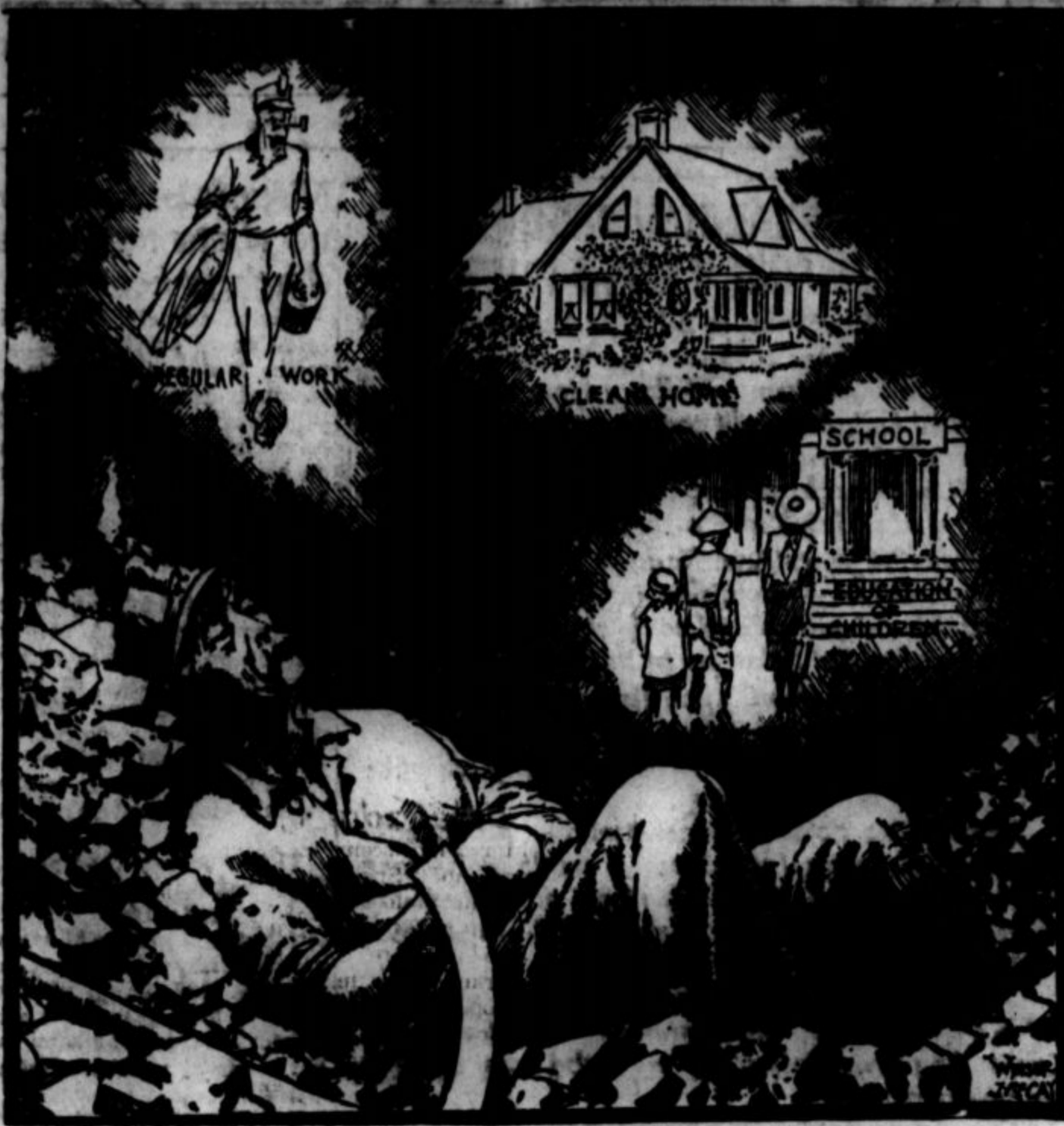
Mar se Američani, ki to klanje vzdržujejo, tega zavedajo?

Kaj še! Niti na misel jim ne pride, kam gredo zneski, ki so jim odtrgani vsak teden od plače, in na indirektno davke pa niti porajajo ne!

Vendar, ako bi videli, kaj se dogaja na njihove stroške na Grškem in na Kitajskem, prav gotovo bi si obudili slabo vest — kajti ne na Kitajskem in ne na Grškem se naš denar in naša diplomacija in naši oficirji ne bore za socialno pravičnost.

Kakšna demokracija naj bo to, ako vzdržujemo na Grškem gnilo dinastijo, ki niti grška ni in je bila Grčiji od Nemčije in

Premogar nima fantastičnih sanj

Nova naborna postava

Osemdeseti kongres Zed. držav je sprejel mirnodobni naborni zakon, ki je prvi te vrste v ameriški zgodovini. Kot tak je torej vzbudil mnogo pozornosti tako z vidika mednarodnih implikacij kot zbog dejstva, da direktno prizadeva tisoče ameriških družin širom dežele. Prvo leto bo namreč vpoklicanih 225 tisoč mož — okrog 30.000 mesečno. Zračna sila, mornarica in mornarski kor imajo sedaj še dovolj prostovoljcev, da lahko dopolnjujejo svoje kvote; zato bo samo armada rekrutirala moštvo po 22. septembru, ko se prične naborna vpoklica. Dasi ni še določeno izjavljeno, se vendarle smatra, da bodo najprej vpoklicani starejši letniki in sicer iz razloga, ker bi mnogi prešli naborno starost ako bi se njihov vpoklica zavlačeval. Prvi vpoklicanci bodo neoženjeni moški brez odvisnih oseb, kot tudi brez kakih važnih poklicev.

Kakor stoji stvari sedaj, se bo morala registrirati večina moških med 18tim in 26tim letom starosti in to neglede, če so državljani ali ne. Prijavitelj se morajo svojim krajevnim nabornim odborom med 30tim avgustom in 18tim septembrom. Skupine, ki so izzete in se jim ni treba prijaviti vključujejo člane armadnih sil, Obrežne garde ter Službe javnega zdravja in pristojne rezerve, kot tudi inozemske diplomate in člane njihovih družin.

Člani Narodne garde (National Guard) ter rezervisti iste in vojni veterani se morajo prijaviti, toda ne bodo vpoklicani. Veterani so klasificirani kot sledi: Oni, ki so služili v katerikoli od zavezniskih sil v teku vojne; oni, ki so služili v ameriških

njenih takratnih zaveznic uslužena? Čemu naj trošimo na stroške naših davkoplačevalcev na stotisoče dolarjev na leto samo za vzdrževanje grške dinastije in na milijone za vzdrževanje njenega vladnega aparata in militarizma?

To je zločin izjemanja, ampak obe stranki (demokratska in republikanska) sta ga odobrili in obe žanjejo dobičke od tega. Kajti obe kontrolirajo profitarji. Slednji sicer tudi plačujejo davke, toda imajo profite od tega.

Navaden človek pa ima le davek in od takega sistema nobene koristi.

Torej čemu se ne bi ta navaden človek zavzel in rekel predsedniku Trumanu in senatorju Vandenbergu, da je sramota plaševati iz naših žepov za umor enega gerilca \$19.153 — in prav toliko smo plačali za okrog 9.000 umorjenih Grkov na vsakega, ki niso zahtevali drugega kot demokracijo, kakor si jo oni predstavljajo!

Nočejo kralja! Nočejo rojalistične vlade. Zahtevajo republiko. Mi pa smo jim na podlagi Trumanove doktrine vse to prepredili in kraljeva ofenziva, katere on niti videl ni, je v enem predelu Grčije končana.

Bill pa so navzoči ameriški častniki in ukazovali Grkom kako naj čimuspšeje ubijajo Grke ...

Slično imperialistično politiko vodi naš "dvostrankarski sistem" na Kitajskem, v Nemčiji, v kolonijah Nizozemske, Anglije, Francije itd.

In proti tej pogubni moritveni taktiki je v sedanjih volilni kampanji vodilni in glavni glasnik Henry Wallace in njegov drug Glen Taylor.

vojnih silah vsaj 90 dni med napadom na Pearl Harbor in V-J dnevom (zmaga nad Japonci); oni, ki so služili pred ali po vojni 12 mesecev, ter oni, ki so služili manj kot 12 mesecev v mirnodobni vojaški službi ter so člani organiziranih rezervnih enot. Večina tujezemcev naborne starosti se mora prijaviti, ali zanje obstajajo navedbe potom katerih se morejo ogniti vpoklicu. Dodatno k omenjenim izjemam postava določa, da naj bodo izvzeti taki, ki so v važnih poklicih ali delih, kot gotovi farmarski delavci, starejši ROTC študentje, visokoločalski študentje (dokler ne graduirajo) in dijaki kolegijev (do konca učnega leta).

Četudi registracija vključuje 18-letnike, ne bodo ti vpoklicani do 19. leta. Omejeno število teh se lahko vpiše prostovoljno za 12 mesecev službovanja, namesto da bi služili 21 mesecev kot določa naborna postava. Taki prostovoljci bodo potem šest let neaktivni rezervisti ali pa štiriletni rezervisti s tedenskim vezbanjem v organizirani rezervni enotini. Tudi naborni vpoklicanci bodo po odsluženju pripadali k triletni rezervni službi. — Načelnik naborne službe je gen. Lewis B. Hershey, ki je imel to mesto tudi v času vojne.

Veterani mirnodobne vojske niso upravičeni do takozvanih GI Bill of Rights, vendar pa je vpoklicancem in prostovoljcem zagotovljena pravica ponovne uposlavitve ako ne služijo v obojenih silah več kot tri leta. Delavski departament bo v to svrhu razširil svoj tozadevni odelek. — Mladenci, ki bodo osemtrjetni, bodo najprej dobili osem tednov temeljne vojaške vežbe, nato bodo poslani v redne vojaške enote, kjer se bodo vežbali za bojevanje. Nekateri bodo

poslani v tehnične šole, kakor tudi druge vojaške ustanove za višje instrukcije. — Prvih osem tednov se bodo rekrutje vežbali po 40 ur tedensko, kar bo vključevalo vajo v rabi orožja, vojaško disciplino in oliko ter fizično utrjevanje. Dodatno bo vpoklicancem razlagano zakaj so v službi, dalje o vrednosti standarda vojaškega vezbanja, o vzajemnosti vojakov, o vrednosti črnega moštva v ameriških vojnih silah ter o mednarodnem položaju.

Common Council.

poslani v tehnične šole, kakor tudi druge vojaške ustanove za višje instrukcije. — Prvih osem tednov se bodo rekrutje vežbali po 40 ur tedensko, kar bo vključevalo vajo v rabi orožja, vojaško disciplino in oliko ter fizično utrjevanje. Dodatno bo vpoklicancem razlagano zakaj so v službi, dalje o vrednosti standarda vojaškega vezbanja, o vzajemnosti vojakov, o vrednosti črnega moštva v ameriških vojnih silah ter o mednarodnem položaju.

Piknik Progressivne stranke

Waukegan, Ill. — V nedeljo 29. avgusta se bo vršil velik piknik Progressivne stranke v "Twin-City Parku", Lewis ter 11. cesta, Waukegan, Ill.

Govorniki bodo Grand Oaks, predsednik F. E. CIO, in kandidat za gubernerja na progresivnem tiketu. Rebecca Styles Taylor, voditeljica črncev in učiteljica na čikaški univerzi ter kandidatinja za deželnega tajnika na progresivnem tiketu. Oba sta izvrstna govornika.

Na programu so razne igre, tekme in zabave. Pijača in prigrizek bo serviran po zmerni ceni.

Piknik prireja osrednji odbor Progressivne stranke okraja Lake. Sicer so vse narodnosti vključene v pripravljahem odboru, vsi lokalni progresivni klubi in razne grupe. Vstopnina na piknik je prosta.

V nedeljo 15. avgusta sta se vršila kar dva piknika narodnostnih skupin Progressivne stranke. Makedonska grupa se je imenitno zabavala v "Twin-City Parku". Samo 6 kostrunov so spekli kar v parku in tudi prodali, pa še kako hitro! \$1.50 za funt kostruna pečenege. "Joj meni," je rekla neka ženska, "kam smo prišli," ki bi bila rada kupila, pa ni mogla zraven.

Armenci pa so imeli svoj piknik 10 milj zahodno od Waukegana. Obe progresivni grupi sta imeli zelo dobro udeležbo. Na obeh piknikih je govoril Chermak iz Chicaga.

Na svidenje 29. avgusta v "Twin-City Parku".

M. Judnich.

Ako ste prijatelj Proletarca, pridobite mu letos saj enega novega naročnika.

Mnenje starokrajskega tiska o Angliji kot "jetični" državi

Ljubljanska "Ljudska pravica" je priobčila članek o Angliji, ki tolmači, da ji je Amerika — namreč Zed. države — nevarnejša kot pa karkoli drugega.

Kajti Anglija živi izključno od trgovine in kolonij. In s trgovskih trgov pa jo sedaj znova izpodriva USA in pa po malem tudi Nemčija.

Hujše, šele pride. Članek iz omenjenega lista ze glasi:

Ameriški tisk označuje Veliko Britanijo vedno bolj kot "bolno državo". Glavni činitelj, ki zaskrblja ameriške imperialiste, je ta, da bi se "likvidacijski proces" britanskega imperija znal razviti še preden bi aktivnost ZDA lahko napolnila praznino, ki bo s tem nastala. Z drugimi besedami: bojijo se, da ne bi dedščina britanskega imperija zbežala iz rok Wall Streeta.

Ameriški monopolistični kapital se zaradi tega že danes bori za svetovne trge in za vire surovin britanskega imperija. Ameriški kapital povečuje svoj pritisk na britanske imperialne trge in skuša razbiti sistem imperialnih preferenc, ki so v veljavi v britanskem Commonwealthu. Kakor je znano, so se na podlagi sistema imperialnih preferenc, ki se je uvedel na konferenci v Ottawi leta 1932, občutno utrdile gospodarske vezi med državami, ki sestavljajo britanski imperij. Angloameriški dogovor o posojilu, ki so ga sklenili leta 1945, pa je nalagal Veliki Britaniji, da ošibi in občutno zrahlja preferenčni sistem ter da preneha s sleherni diskriminacijo glede ameriškega uvoza, ker se tiče valute, ter ji tudi nalaga, da likvidira blok funta sterlinga.

Ameriški kapital, ki se zakinjuje s frazami "prost promet" in "enake možnosti", misli podvzeti vse ovire, na katere naiteli ob svoji poti v obliki carinskih pristojbin in drugih tovrstnih zaščit. Glede tega vprašanja je lansko leto prišlo do srdirte borbe na ženevski konferenci za mednarodno trgovino, kakor tudi na havanski konferenci, ki se je pred kratkim zaključila. V zameno za nezatno znižanje carinskih tarif v ZDA se je Velika Britanija uklonila ameriškem kapitalu glede odprave preferenčnih imperialističnih carin in se hkrati odpovedala vsem dvostranskim dogovorom z drugimi državami, ki so imele namen doseči vsaj delno zmanjšanje potrebe po dolarjih, ki je nastala v deželah, podvrženih britanski kroni.

Sedaj je Anglija prisiljena priznati ameriško suverenost na morju. Pred vojno je imela britanska trgovinska mornarica 17 milijonov ton ladjevja, ameriška trgovinska mornarica pa 12 milijonov. Leta 1947 je imela britanska trgovinska mornarica 16 milijonov ton, ameriška pa 46 milijonov. Pred vojno se je spoštovalo načelo enakosti med ameriško in britansko vojno mornarico. Dejansko pa je bila britanska mornarica močnejša, kajti njena skupna tonaža je znašala 1 milijon in 200.000 ton v primeri z milijonom ton ameriške mornarice. L. 1947 je imela ameriška mornarica 3.800.000 ton v primeri s poldrugim milijonom ton britanske vojne mornarice.

Ameriški kapital se nadeja, da bo popolnoma spodrinil Veliko Britanijo na zapadni polobli. Že med vojno so Američani, izkoriščajoč težki položaj Velike Britanije, sklenili z njo dogovor za "zamenjavo" 50 starih torpedov. Na podlagi dogovora, ki sta ga pred letom dni sklenili Amerika in Kanada, lahko ameriške oborožene sile izkoriščajo kanadska oporišča in še posebno ona na severu, kar je velike važnosti v načrtih znanie "polarne strategije" ZDA.

Na panameriški konferenci v Bogoti se pripravili skupno resolucijo glede posesti evropskih držav, v kateri se izraža želja ameriških držav, da se odpravi kolonialni sistem na zapadni polobli, ter se predlaga ustanovitev posebnega odbora, ki naj preučí najprimernejše metode za likvidacijo tega kolonialnega sistema. Resolucijo bodo postavili na dnevni red prihodnje panameriške konference v Panami.

Ameriški kapitalisti so smatrali kot svoj glavni temelj v prvi svetovni vojni ustanovitev tako imenovanega britanskega imperija na Bližnjem vzhodu, razširjenje britanskih kolonialnih ozemelj, protektoratov in vplivnih področij, ki se raztezajo od Sredozemlja do Indijskega oceana. V drugi svetovni vojni se je britanska okupacija raztegnila na vse bivše italijanske kolonije v Severni in Vzhodni Afriki. Danes skuša ameriški kapital izgnati Britance z njihovih položajev.

Posebno privlačnost ima za ameriški imperializem petrolej na Bližnjem vzhodu. Prej so imele britanske petrolejske družbe tu monopol. Danes inajo Američani v svojih rokah petrolejske koncesije v vsej Sauditovski Arabiji. Velika Britanija je bila prisiljena zapustiti svoje petrolejske položaje v Iranu ter odstopiti ameriškim petrolejskim monopolom znaten del iranskega petroleja. Velika Britanija nadzoruje danes 56% proizvodnje nafte na Bližnjem in Srednjem vzhodu, ZDA pa 36%.

Tudi za kulisami angloameriškega "sodelovanja" se odigrava sridita borba med ameriškim in britanskim imperializmom.

PAR VAŽNIH NOVIC IZ PROGRESSIVNEGA KROGA
Chicago, Ill. — Vsem poslušalcem radia naznanjam, da je Progressivna stranka napravila pogodbo z Radio Broadcasting Co. za čas vsako sredo večer od 9:30 do 9:45. V Chicagu odprite aparat na postaji WMAQ. Po drugih krajih pa si sami poiščite postajo, ki bo sprejemala in oddajala govore in program Progressivne stranke. Povejte tudi vašim sosedom, sodelavcem in prijateljem, da poslušajo in se seznanijo s Progressivno stranko.

Čikaški publikli in drugim v okolici naznanjam, da se je Progressivni stranki v Cook County posrečilo dobili Wallacea in Paul Robesona za v torek 14. septembra. Stranka je najela Wrigley Field, kjer je prostora za 38.000 ljudi. Vstopnice bodo na razpolago v sptoto 21. avgusta. Cene vstopnicam so od 60c do \$2.40. Prodajali jih bodo člani stranke in drugi simpatičarji. Razume se, da jih bo imel tudi podpisani.

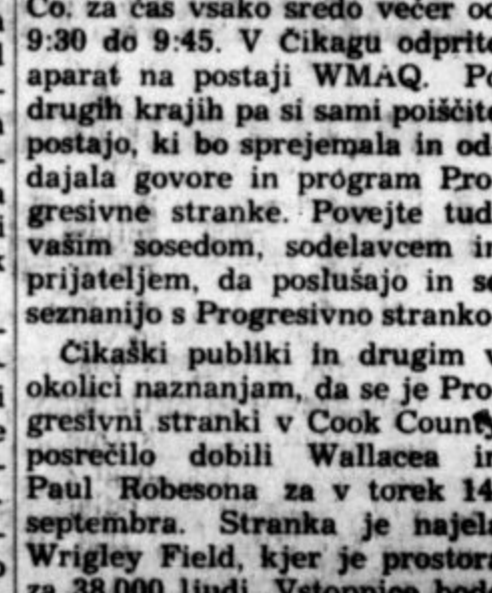
Zanje se ogasite pri meni osebno ali pismeno in jih boste dobili. Čas je kratek in vstopnic je mnogo. Potrebujemo sodelovanja vseh, ki mislijo progressivno.

Louis Zorko.
P. S. — Vstopnice lahko dobite tudi pri Jugoslav Savings and Loan Ass'n, 2610 S. Lawndale Ave., pri D. L. Lotrichu.

Avtne nezgode v Illinoisu
V Illinoisu je bilo meseca junija ubitih v avtnih nezgodah 156 oseb, ali 20 odstotkov več kakor lanskega junija.

Skupaj je bilo v avtnih nezgodah ubitih v prvi polovici tega leta v Illinoisu 901 oseb, ali 5% več kot lani v enaki dobi.

Tole mi ne gre v glavo?

Čemu ameriško ljudstvo dopušča, da se ga v tej kampanji slepi s protikomunistično propagando, to mi nikakor ne gre v glavo! Naš problem je inflacija, naraščanje draginje, vedno večja nevarnost pred izgubo služika in pa svetovni mir... In namesto da bi republikanski magnati ter demokratiški politikanti govorili o teh stvareh, nas pa strajajo s sovjetskimi "špijoni". Le kako da ljudstvo tega slepomislenja ne zapopade, tudi to mi ne gre v glavo!

PRIPovedNI DEL

VLADIMIR NAZOR:

NOVELE

Pokojnina pometača Jožine

(Nadaljevanje.)

In skoraj položil me je na stol. Toda z mojim tovarišem, s starcem, ni vedel kaj početi.

— To je Jožina, — sem mu dejal.

— Jožina?

— Da, Jožina. Mestni pometač z Medvedščaka.

— Jožina. Pometač. Medvedščak ... Aha, sedaj vem, — se je udaril z dlanjo po čelu. — Jožina iz vaše novele o malem Stefeku. Oh, čudež božji! On je torej resnično bitje! Jožina, junak, semkaj tule sedi. — Hočeš cigareto?

— Pipico imam, — mu je odgovoril starček, ki je bil še vedno vznemirljen.

— Potem kadi, nič se ne boj.

Pogovor se je začel. Povedal sem vse: o porušeni bajti na Medvedščaku, o starčevem neuspehu na Mirogoju, o Jožinem prebivanju v ubožnici, o njegovi zamrzni pokojnini, o spoznanju med Enočkimi in gospodarjem Jurekom, po katerem bi bil starček oškodovan, pa tudi o ponudbi pometačevega vnuka iz Verboka. On pa mi je dejal:

— V Jurekovih rokah bi bil kar moči žalostno končal. Strašno je to predmetje. Vidite, tudi mene je že pograbilo; čutim, kako počasi gnijem. In zastoj se trgam iz njegovega obzema. Kupi smeti so vedno večji, podgan je vedno več, črvi se množijo, smrad se veča. Ziveti tam, kjer se kopčijo materiali in moralni odpadki mesta. Oh, mesto v svoji sredi grize in požira, v predmestju odlaga pa izmečke; tamkaj so Iksi in Ipsiloni (no, saj jih že dobro poznate), tukaj pa Enočki, Jureki in Karoline. Navezite ubogega starca na zemljo, na naravo!

— Prav imate. Mislim na tistega vnuka v Verboku. Zagrebška občina je — tudi radi starčeve pokojnine — službeno vprašala, kaj in kako je z njim.

— Bežite no. Dobro vem, kaj so službena poročila. Mogoče je starček vnuk, tisti pol trgovec, vaški župan ali občinski svetovalec, pa bo prišel odgovor po njegovi volji. Lahko se primeri, da bo vnuk še slabši kakor gospodar Jurek.

— Kaj naj potem ukrenem?

— Meni prepuštite. Poizvedel bom ... Ni dobro poslati starca kar enostavno v Verbok.

Zdaj sem hotel privoliti, ko sem se nečesa spomnil.

— Gospod, hvala! Zdaj vem, kaj moramo storiti. Se jutri grem z Jožino v Zagorje. Če ne bo tam vse, kakor mora biti, ga bom pripeljal nazaj in ga spravil magari zopet v ubožnico.

— Toda Verbok leži od rok, je oddaljena vas, pot do tja dol-

ga; — mi je dejal. Vstal je; poskusal in našel nekak zemljevid; razgrnil ga je po mizi in mi začel govoriti:

— Poglejte. Vsaj poldrugo uro vožnje z železnico. S tele postaje morate na vozu ali pa peš v tele hribe; potem pa po njih zdaj navkreber, zdaj navzdol, na levo, pa na desno. Skozi tale gozd morate priti, pa čez tole goličavo, ogniti se močvirja, konec koncev pridete pa v Verbok. Naporna pot; vsaj trikrat je treba prenočiti v bogve kakšni gostilni ali krčmi — če so sploh tamkaj. Bolje, da ne greste.

— Ne. Pojdem, — sem odvrnil. — Zeljan sem potepanja po svetu. Rad bi videl, spoznal in občutil tisti kraj. Vedno govori- mo kar koli o Zagorju in pojemo (Gjalski! Domjanič), toda kdo ga v resnici pozna? Kar bo zmogel Jožina, bom zmogel tudi jaz; saj sva oba starčka in upokojenca brez posebnega dela. Ne bova hitela in se utrujala.

— Vlak odhaja popoldne.

— Sijajno. Jutri zjutraj bom poiskal pometačeve papirje in povprašal po njegovi pokojnini. Le tega ne vem, kaj naj do odhoda počnem s starcem; pozno je že.

— Najlažja stvar, gospod. Tu pri nas naj ostane. Jesti mu bom dal in dobro ležišče.

Privolil sem; starček je razumel in pokimal.

Torej na svidenje jutri popoldne! — sem se poslovil od šefa.

Stopil sem ven. Naj iskreno povem, z nekim ponosom. Prvič v svojem življenju sem čutil, da le nekaj pomeni — če si hrvaški književnik. Vidite, celo pri policiji.

★

Cez dva dni sva bila že precej daleč v hribih.

Stari pometač pogostoma kašlja (iz sebe meče, kakor pravi, prah z Medvedščaka, ki se ga je toliko naužil), in spotoma strga z nogami, meni pa od časa do časa zahlipa v grlu (zlasti kadar grem navkreber), toda konec koncev nama le ni nič hudega. Hodiva počasi; pod drevesi počivava. Če pride mimo prazen voz, sedeva nanj, pa se peljeva do najbližje hiše ali vasice.

Vreme je pa lepo. Nebo je jasno, sonce sije in še celo greje. Jesenski mir vlada — poredkoma zapoje ptica, ki se seli od nas, ali pa zabrenči mimo večja žuželka. Gozdčiči so pisani rumenih, rdečastih in modrikastih listov, ki padajo zviška v spiralah, pa jih odnaša vetre, ki ga komaj čutiva.

Joži se je razvedril obraz, oči so mu oživele, jezik se mu je razvezal. Nekje je iztaknil kol; snop plevela je navezal nanj, napravil metlo. In tako stopa zdaj ob meni s torbico na hrbtu, s pipico v ustih in z metlo

na rami.

— Kaj boš s tem, Jožina?

— Se sam ne vem prav. Nekako laže hodim, če jo imam. Toda — poglejte!

In pokaže mi redi osušenih zrn, prosu podobnih, na svoji metli.

— Hej! Vrabc! — se zasmeje.

— Kakšni vrabci, Jožina?

— Veste, gospod, takole je bilo. Ko sem pometal po Medvedščaku v Zagrebu, sem si sam delal metle, najraje jeseni, ko je protje bolj močno. Delal sem jih iz prav takega protja, na katerem je bilo polno takih zrn.

Včasih sem sedel pod kostanjem na ulici, jedel kos kruha in metal vrabcem drobtinice. A zdi se, da je Jožin kruh zanje pretrd in prečrn; ne zmenijo se do tisti zanj. Kadar imam novo metlo, se smukajo okrog mene, letajo nanjo in zobljejo zrnca. Pa kako kričijo in se pripravajo, za vsako zrnico! Ko zavpijem, ne beže; če zamahnem z roko, odlete, pa se znova vrnejo. Vražje seme so. Prav kmalu smo postali prijatelji, pa samo radi metle, katere so se psi in golobje na Medvedščaku tako bali, tudi takrat, ko jim nisem pretel. Če sem zjutraj z metlo na rami prišel na ulico, so zagnali v vejah kostanjev vrabc svoj živčav; kot da me poznajo in vprašujejo: "Imaš novo metlo? Je kaj zrnca na njej?" Molčim in mirno stopam; pa priletijo in skakljajo okrog mene. Večkrat se je pripetilo, da so najnesramnejši izmed njih prileteli na metlo, pa sem jih moral nositi. Kaj pravite, gospod?

— Zivel je svetnik, h kateremu so z vseh vetrov prihajale ptice, poslušale njegove pridige.

— Saj sem jim tudi jaz pridigal; toda vrabcem z Medvedščaka ni bilo mar mojih besedi, njim je bilo za zrnca v moji metli. Vražji pretkanci so.

Obmolknil je. Stopala sva po tistem gozdu, ki je bil ves pisan jesenskega listja in je močno dišal po gobah in mahovju. Nisem hotel pretrgati njegovega molka, kajti starček se je smehljaj, kakor da se spominja nečesa prijetnega. Tako sva šla proti vodi, ki je skrita med vrabami vedno glasneje žuborela.

— Jožina, ali bi tudi tukajle vrabci sedli na tvojo metlo?

— Bi. Zato sem jo tudi napravil. V domačem kraju sem že. V spomin se mi vračajo tile hribe, gozdiči, poti. Hej, Verbok!

— Se spominjaš hečaka?

— Moj pokojni brate še ni bil oženjen, ko sem šel po svetu.

— Brata dobro pomniš?

— Pomnim ga, dasi sem se vedno trudil, da bi pozabil nanj.

Zastoj so bili vsi moji poskus, da bi izvedel od Jožine, kaj ga je še v mladih letih gnalo ali prisililo, da je bežal od sorodnikov in iz Verboka. Samo toliko sem razbral, da mu je moral pokojni brat storiti neko krivico in da se vnuka — čeprav ga ni še nikoli videl in nič slišal o njem — bolj boji, kakor pa veseli.

Pa kdo bi vedel? Stari ljudje so včasih preveč nezaupljivi.

Saj ga vnuk vendar vabi k sebi.

Na robu vrbovega nasada, na mestu, kjer moreš prebresti potok, sva onostran vode zagledala hribček. Na njegovem obronku je bil med dvema pašnikoma vinograd. V vinogradu si videl vrste počrnelih, po večini pobešenih kolov, okrog katerih se še vedno opletajo mladike trt; na njih ni več grozdov, ampak samo izsušeni rumeni listi; na pašnikih je nekaj krav in otrok; zgoraj, na vrhu, stoji vasica s starim cerkvenim zvonikom; nad njim je velik oblak, ki vedno bolj črni, se širi in niža.

— Krkalj. Občina. Zupnija ... Verbok je pa desno, niže zraven mlake.

Še nekaj mi je hotel povedati, toda morala sva se ustaviti in sestiti (Dalje prihodnjič.)

OTROCI V VELIKIH MESTIH so za oblasti in za starše velik problem, toda zgolj s policijsko silo se tega problema ne bo nikdar rešilo. Pač pa se zločinstva med nedoraslo mladino bolj in bolj množijo.

OTROCI V VELIKIH MESTIH so za oblasti in za starše velik problem, toda zgolj s policijsko silo se tega problema ne bo nikdar rešilo. Pač pa se zločinstva med nedoraslo mladino bolj in bolj množijo.

MILENA MOHORIČEVA:

MOTIVI Z RABA

Daleč zdaj si, domovina!

Nad rabskim taboriščem je drhtela nemirna noč. Spodaj v zalivu se je premetavalo morje, ki ni moglo najti pokoja. Bora se je zaganjala v šotore in v hribe in interniranci so se tesno stisnili pod skopo varstvo svojih bednih domov.

Taborišče je bilo kakor izmrlo.

Samo okrog tistega šotora, ki so ga skrivaj imenovali "javna hiša", je bilo nemirno. Tu in tam je hušnila senca vojaka in v bližini naokoli se je sprehajalo in šepetalo nekaj parov.

Interniranje so Italijani delili v dve vrsti; v ribelle oppressive in v protette. To se pravi, na take, ki so jih poslali v internacijo, da bi jih uničili, in na take, ki so jih poslali kot svoje agente med množico ali pa so jih hoteli zaščititi pred roko partizanske pravice. Protetti so uživali razne ugodnosti — v prvi vrsti so dobivali večjo količino kruha in druge hrane — in kjer so le mogli, so jih namestili v kuhinje. Ko so bile v taborišču zgrajene barake in je najtežja doba Raba minula, so prišle pod varstvo italijanskih bajonetov na Rab nune. V vse kuhinje, po bolnicah in okrevališčih so dosledno poklicali zaščitnice. Dokaz zato, da je bila tudi njihova pot na Rab pot političnih zvez in nalog, — toda ne v smislu osvobodilnega boja, čeprav je bilo med njimi nekaj dobrih ljudi.

Zaščitnice so bile ženske, ki so imele že doma stike z Italijani; izdajale so partizane in aktiviste. Nekatero so prišle v taborišče brez las, ker so jih partizani ostrigli; nekatere je čakala še pravična kazen za izdajstvo, zato so jih Italijani prej vtaknili med protette. Skrajno se imele doma ljubezenske stike z Italijani; to navado so dalje gojile tudi v taborišču. —

Edini šotor, okrog katerega je vladal nemir, je bil šotor zaščitnic; naredile so v taborišču že marsikaj zlega. Izdajale so in tožarile za vsako malenkost. Največ nezaželenih pozornosti so posvečale tistim ženam in dekletom, o katerih so domnevale, da so bile aktivistke.

Noč je bila. Vse je bilo pod šotori.

Ančka in Meri nista mogli zaspati in sta se pogovarjali. Bil je to eden izmed tistih nočnih razgovorov, kakor jih poznajo vsi, ki so šli skozi ječe in taborišča, ki so prečuli brezštevilne noči in so si jih krajšali v pritaženem, šepetajočem razgovoru s tovarišem, ki je ležal tik poleg na slami ali na golih tleh.

Razgovarjali sta se o najrazličnejših stvareh, o vsem, o čemer se pač razgovarjajo mlada dekleta. Obujali sta spomine na dom, na delo, na aretacijo, ječo, na fanta, ki sta v partizanih, na našo drago Ljubljano in kovali načrte za bodočnost.

Nehote je jelo vstajati v njunih srcih domotožje, hrepenenje neutušene mladosti je jelo razpenjati krila in beseda se je prelivala v pesem.

Ančka in Meri sta se skladali tudi pri petju. Bili sta odlični pevki in sta, odkar sta se srečali v zaporu, že marsikatero novo jezikovno pozdravilo s pesmijo. Ančkin topli alt in Merin zvaneči sopran sta se čudovito ujemale in sta nešteto krat že

kljubovala temnemu razpoloženju celih skupin.

Tudi zdaj sta Ančka in Meri peli. Peli sta prav tiho, rahlo, samo zase, niti ne za ves šotor. Njune sosedo so že davno spale in se niso več menile za svet.

Zunaj kraj šotora je lazila zaščitnica Lojzka. Čakala je enega izmed karabinerjev, ki so zahajali k njej. Ker ga toliko časa ni bilo, jo je že zeblo in bila je slabe volje. Iskala je prilike, da bi jo stresla na nekoga.

Ker ni imela boljšega opravila, je jela prisluškovati okrog šotorov, kar je bila tudi njena naloga.

Povsod tišina.

Ustavila se je pri šotoru, kjer sta šepetali Ančka in Meri.

Imela je oster sluh, a ni mogla razločiti besed. Zato ji je bilo v zadoščenje, ko je slišala petje.

Jasna stvar, peli sta partizanske pesmi.

Sovražstvo, ki ga je čutila do partizank in do aktivistk, ki so jo nešteto krat napadale ostro in neprikrivo, in ki je bilo toliko večje, kolikor bolj resnični so bili njihovi očitki, kolikor bolj bajonetov na Rab nune. V vse kuhinje, po bolnicah in okrevališčih so dosledno poklicali zaščitnice. Dokaz zato, da je bila tudi njihova pot na Rab pot političnih zvez in nalog, — toda ne v smislu osvobodilnega boja, čeprav je bilo med njimi nekaj dobrih ljudi.

Zaščitnice so bile ženske, ki so imele že doma stike z Italijani; izdajale so partizane in aktiviste. Nekatero so prišle v taborišče brez las, ker so jih partizani ostrigli; nekatere je čakala še pravična kazen za izdajstvo, zato so jih Italijani prej vtaknili med protette. Skrajno se imele doma ljubezenske stike z Italijani; to navado so dalje gojile tudi v taborišču. —

Edini šotor, okrog katerega je vladal nemir, je bil šotor zaščitnic; naredile so v taborišču že marsikaj zlega. Izdajale so in tožarile za vsako malenkost. Največ nezaželenih pozornosti so posvečale tistim ženam in dekletom, o katerih so domnevale, da so bile aktivistke.

Noč je bila. Vse je bilo pod šotori.

Ančka in Meri nista mogli zaspati in sta se pogovarjali. Bil je to eden izmed tistih nočnih razgovorov, kakor jih poznajo vsi, ki so šli skozi ječe in taborišča, ki so prečuli brezštevilne noči in so si jih krajšali v pritaženem, šepetajočem razgovoru s tovarišem, ki je ležal tik poleg na slami ali na golih tleh.

Razgovarjali sta se o najrazličnejših stvareh, o vsem, o čemer se pač razgovarjajo mlada dekleta. Obujali sta spomine na dom, na delo, na aretacijo, ječo, na fanta, ki sta v partizanih, na našo drago Ljubljano in kovali načrte za bodočnost.

Nehote je jelo vstajati v njunih srcih domotožje, hrepenenje neutušene mladosti je jelo razpenjati krila in beseda se je prelivala v pesem.

Ančka in Meri sta se skladali tudi pri petju. Bili sta odlični pevki in sta, odkar sta se srečali v zaporu, že marsikatero novo jezikovno pozdravilo s pesmijo. Ančkin topli alt in Merin zvaneči sopran sta se čudovito ujemale in sta nešteto krat že

kljubovala temnemu razpoloženju celih skupin.

Tudi zdaj sta Ančka in Meri peli. Peli sta prav tiho, rahlo, samo zase, niti ne za ves šotor. Njune sosedo so že davno spale in se niso več menile za svet.

Zunaj kraj šotora je lazila zaščitnica Lojzka. Čakala je enega izmed karabinerjev, ki so zahajali k njej. Ker ga toliko časa ni bilo, jo je že zeblo in bila je slabe volje. Iskala je prilike, da bi jo stresla na nekoga.

Ker ni imela boljšega opravila, je jela prisluškovati okrog šotorov, kar je bila tudi njena naloga.

Povsod tišina.

Ustavila se je pri šotoru, kjer sta šepetali Ančka in Meri.

Imela je oster sluh, a ni mogla razločiti besed. Zato ji je bilo v zadoščenje, ko je slišala petje.

Jasna stvar, peli sta partizanske pesmi.

Sovražstvo, ki ga je čutila do partizank in do aktivistk, ki so jo nešteto krat napadale ostro in neprikrivo, in ki je bilo toliko večje, kolikor bolj resnični so bili njihovi očitki, kolikor bolj bajonetov na Rab nune. V vse kuhinje, po bolnicah in okrevališčih so dosledno poklicali zaščitnice. Dokaz zato, da je bila tudi njihova pot na Rab pot političnih zvez in nalog, — toda ne v smislu osvobodilnega boja, čeprav je bilo med njimi nekaj dobrih ljudi.

Zaščitnice so bile ženske, ki so imele že doma stike z Italijani; izdajale so partizane in aktiviste. Nekatero so prišle v taborišče brez las, ker so jih partizani ostrigli; nekatere je čakala še pravična kazen za izdajstvo, zato so jih Italijani prej vtaknili med protette. Skrajno se imele doma ljubezenske stike z Italijani; to navado so dalje gojile tudi v taborišču. —

Edini šotor, okrog katerega je vladal nemir, je bil šotor zaščitnic; naredile so v taborišču že marsikaj zlega. Izdajale so in tožarile za vsako malenkost. Največ nezaželenih pozornosti so posvečale tistim ženam in dekletom, o katerih so domnevale, da so bile aktivistke.

Noč je bila. Vse je bilo pod šotori.

Ančka in Meri nista mogli zaspati in sta se pogovarjali. Bil je to eden izmed tistih nočnih razgovorov, kakor jih poznajo vsi, ki so šli skozi ječe in taborišča, ki so prečuli brezštevilne noči in so si jih krajšali v pritaženem, šepetajočem razgovoru s tovarišem, ki je ležal tik poleg na slami ali na golih tleh.

Razgovarjali sta se o najrazličnejših stvareh, o vsem, o čemer se pač razgovarjajo mlada dekleta. Obujali sta spomine na dom, na delo, na aretacijo, ječo, na fanta, ki sta v partizanih, na našo drago Ljubljano in kovali načrte za bodočnost.

Nehote je jelo vstajati v njunih srcih domotožje, hrepenenje neutušene mladosti je jelo razpenjati krila in beseda se je prelivala v pesem.

Ančka in Meri sta se skladali tudi pri petju. Bili sta odlični pevki in sta, odkar sta se srečali v zaporu, že marsikatero novo jezikovno pozdravilo s pesmijo. Ančkin topli alt in Merin zvaneči sopran sta se čudovito ujemale in sta nešteto krat že

kljubovala temnemu razpoloženju celih skupin.

Tudi zdaj sta Ančka in Meri peli. Peli sta prav tiho, rahlo, samo zase, niti ne za ves šotor. Njune sosedo so že davno spale in se niso več menile za svet.

Zunaj kraj šotora je lazila zaščitnica Lojzka. Čakala je enega izmed karabinerjev, ki so zahajali k njej. Ker ga toliko časa ni bilo, jo je že zeblo in bila je slabe volje. Iskala je prilike, da bi jo stresla na nekoga.

Ker ni imela boljšega opravila, je jela prisluškovati okrog šotorov, kar je bila tudi njena naloga.

Povsod tišina.

Ustavila se je pri šotoru, kjer sta šepetali Ančka in Meri.

Imela je oster sluh, a ni mogla razločiti besed. Zato ji je bilo v zadoščenje, ko je slišala petje.

Jasna stvar, peli sta partizanske pesmi.

Sovražstvo, ki ga je čutila do partizank in do aktivistk, ki so jo nešteto krat napadale ostro in neprikrivo, in ki je bilo toliko večje, kolikor bolj resnični so bili njihovi očitki, kolikor bolj bajonetov na Rab nune. V vse kuhinje, po bolnicah in okrevališčih so dosledno poklicali zaščitnice. Dokaz zato, da je bila tudi njihova pot na Rab pot političnih zvez in nalog, — toda ne v smislu osvobodilnega boja, čeprav je bilo med njimi nekaj dobrih ljudi.

Zaščitnice so bile ženske, ki so imele že doma stike z Italijani; izdajale so partizane in aktiviste. Nekatero so prišle v taborišče brez las, ker so jih partizani ostrigli; nekatere je čakala še pravična kazen za izdajstvo, zato so jih Italijani prej vtaknili med protette. Skrajno se imele doma ljubezenske stike z Italijani; to navado so dalje gojile tudi v taborišču. —

Edini šotor, okrog katerega je vladal nemir, je bil šotor zaščitnic; naredile so v taborišču že marsikaj zlega. Izdajale so in tožarile za vsako malenkost. Največ nezaželenih pozornosti so posvečale tistim ženam in dekletom, o katerih so domnevale, da so bile aktivistke.

Noč je bila. Vse je bilo pod šotori.

Ančka in Meri nista mogli zaspati in sta se pogovarjali. Bil je to eden izmed tistih nočnih razgovorov, kakor jih poznajo vsi, ki so šli skozi ječe in taborišča, ki so prečuli brezštevilne noči in so si jih krajšali v pritaženem, šepetajočem razgovoru s tovarišem, ki je ležal tik poleg na slami ali na golih tleh.

Razgovarjali sta se o najrazličnejših stvareh, o vsem, o čemer se pač razgovarjajo mlada dekleta. Obujali sta spomine na dom, na delo, na aretacijo, ječo, na fanta, ki sta v partizanih, na našo drago Ljubljano in kovali načrte za bodočnost.

Nehote je jelo vstajati v njunih srcih domotožje, hrepenenje neutušene mladosti je jelo razpenjati krila in beseda se je prelivala v pesem.

Ančka in Meri sta se skladali tudi pri petju. Bili sta odlični pevki in sta, odkar sta se srečali v zaporu, že marsikatero novo jezikovno pozdravilo s pesmijo. Ančkin topli alt in Merin zvaneči sopran sta se čudovito ujemale in sta nešteto krat že

kljubovala temnemu razpoloženju celih skupin.

Tudi zdaj sta Ančka in Meri peli. Peli sta prav tiho, rahlo, samo zase, niti ne za ves šotor. Njune sosedo so že davno spale in se niso več menile za svet.

Zunaj kraj šotora je lazila zaščitnica Lojzka. Čakala je enega izmed karabinerjev, ki so zahajali k njej. Ker ga toliko časa ni bilo, jo je že zeblo in bila je slabe volje. Iskala je prilike, da bi jo stresla na nekoga.

Ker ni imela boljšega opravila, je jela prisluškovati okrog šotorov, kar je bila tudi njena naloga.

Povsod tišina.

Ustavila se je pri šotoru, kjer sta šepetali Ančka in Meri.

Imela je oster sluh, a ni mogla razločiti besed. Zato ji je bilo v zadoščenje, ko je slišala petje.

Jasna stvar, peli sta partizanske pesmi.

Sovražstvo, ki ga je čutila do partizank in do aktivistk, ki so jo nešteto krat napadale ostro in neprikrivo, in ki je bilo toliko večje, kolikor bolj resnični so bili njihovi očitki, kolikor bolj bajonetov na Rab nune. V vse kuhinje, po bolnicah in okrevališčih so dosledno poklicali zaščitnice. Dokaz zato, da je bila tudi njihova pot na Rab pot političnih zvez in nalog, — toda ne v smislu osvobodilnega boja, čeprav je bilo med njimi nekaj dobrih ljudi.

Zaščitnice so bile ženske, ki so imele že doma stike z Italijani; izdajale so partizane in aktiviste. Nekatero so prišle v taborišče brez las, ker so jih partizani ostrigli; nekatere je čakala še pravična kazen za izdajstvo, zato so jih Italijani prej vtaknili med protette. Skrajno se imele doma ljubezenske stike z Italijani; to navado so dalje gojile tudi v taborišču. —

Edini šotor, okrog katerega je vladal nemir, je bil šotor zaščitnic; naredile so v taborišču že marsikaj zlega. Izdajale so in tožarile za vsako malenkost. Največ nezaželenih pozornosti so posvečale tistim ženam in dekletom, o katerih so domnevale, da so bile aktivistke.

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

(Nadaljevanje s 1. strani.)

pa se je duša, da je za liberalizem, kdo pa naj bi verjel taki reviji? Isto velja za revijo "Nation". Kar pa se tiče "New Leader", je stoodstotno na Trumanovi strani, četudi ga "Chicago Tribune" še vedno oglašja za "socialističen" list.

Lov na komuniste v sedanji kampanji vleče morda večino volilcev. A kaj pa bo, če se spet ponovi tragedija (kriza, samomori, polomi itd.) kakor po prvi svetovni vojni?

"New Leader", ki ga omenjamo prej v zvezi s čikaško Tribune, ne agitira za Normana Thomasa, pač pa ga kolikor največ mogoče ignorira. Henryja Wallace napada in suje ogenj in žveplo na Sovjetsko unijo in komuniste. Mar je tak list res "demokratičen"? Ali pa zvest idejam svojih socialističnih prednikov? Nekateri naši rojaki, ki niso verjeli pisu teh vrstic, bi lahko že pred leti uvideli, da je N. L. list črne reakcije in da je glavna njegova briga borba proti "komunizmu" in slovanskemu bloku. Navdušuje se za klerikalno usmerjeno italijansko vladno, pomaga imperialistični politiki angleške vlade in tu pa deluje za in v prid politikov, ki so označevani za "prijatelje delavstva", a v resnici so oni, kakor "reakcionarji", za "free enterprise". In po volitvah? Kaj bo delavstvo s takimi "svojimi glasili" dobilo drugega kakor nova razočaranja?

Francija je edina izmed velike četvorice, ki se nove svetovne vojne v resnici boji. Rada bi šla na delo, pa ne more. Nagaja ji njen imperializem, oziroma vojne, ki jih ima v Afriki in v Aziji za ohranitev svojega položaja po tujih deželah. Nagaja ji domača ekonomska kriza. In v nadlego ji je "ameriško" in pa "angleško" umešavanje v njene notranje zadeve. Res, v teh časih ni Francoskem ni prijetno biti Francoz.

Stavke niso donosna stvar — ne za stavkarje, ne za izkoriščevalce, ne za splošno javnost. Vsled tega se tisti kongresniki dvoimenske stranke, ki so pomagali sprejeti in uveljaviti Taftov-Hartleyjev akt, posvetujejo, kako ga po prihodnjih volitvah ne samo obvarovati temveč ga poostri. Dasi se ta kolona nikoli ne postavlja za kakšno preroško telo, vendar si upamo na tem mestu trditi, da bo v prihodnjih volitvah delavstvo tepeno, ne pa zveza industrialcev in ne trgovska komora.

Ako si progresivec, boš bržkone v kratkem označen za "subverzivec", ali za sopotnika, ali pa kar naravnost za komunisto. In komunisti v tej deželi pa so vse sorte. Dvanajst izmed njih jih je pod obzibo, da so ruvarili ali da še rujejo za "nasilno strmoglavljenje ustavne zvezne vlade". Nekaj pa je takih, ki od-

pirajo usta dan za dnem kako da se se udinjali komunističnim zarotam, potem kako so svojo zmotno spoznali in sedaj pričajo pred kongresnimi odseki in na shodih, v cerkvah in v radiu, kako strašna nevarnost nam preti z vzhoda. A če bi čitatelji kapitalističnega tiska znali brati, bi izprevideli, da se jim s historijo odkrivanja sovjetskega špijonstva mudi le v pospeševanje v tretjo svetovno vojno.

Nekje na jugu je bila ustanovljena stranka — nova stranka, in njen glavni program je krščanska civilizacija. Njena glavna zahteva pa takojšnja vojna z Rusijo, kot nekje že prej omenjeno v tem listu. Takih kristjanov je v naši deželi izredno veliko. Nahujskani so že toliko, da drug za drugim vprašujejo: "Čemu ne udarimo — saj imamo atomske bombe...?" In naši generali ter admirali z vsem našim ostalim bojnim aparatom vred prilivajo olje na ogenj vojne propagande kolikor hitro utegnejo. Drugeče pa smo kajpada za svetovni mir in za utrjevanje Organizacije Združenih narodov. To se lepo sliši, a v mirovne obljube sedaj nihče več ne verjame.

Ali USSR res želi vojno? Ameriški, angleški in francoski novinarji pravijo, da ne. Ker da je bila sovjetska unija silovito porušena in ji ni ničesar bolj pri srcu kot da si zavaruje mir. A je ob enem za odpravo kapitalizma in to jo spravlja v navzkrižje z zapadnim svetom, ki je kapitalističen. Tudi Zed. države ne žele vojne, saj "uradno" ne, a v propagandi pa izgleda, da z vsjo močjo vladnega aparata tiščimo vanjo. Do novembra ni daleč. Se je čas, da vojno preprečimo, ne da bi bilo naši deželi kaj trpeti na svoji časti.

"Mati pregnancev"

Ko bodo novi evropski priseljenci, pripuščeni v to deželo pod novim zakonom za naseljevanje rasseljencev, ali mimo Boginje svobode v newyorški luk, bodo videli star, priljubljen simbol ameriške svobode in velikodušnosti v novem izboljšanjem okolju. Kongres je letos dovolil \$500,000 za moderniziranje otoka Bedloe, na katerem stoji kip Boginje svobode. Stare stavbe, ostanki prešlih časov, ko je bil nastanjen na otočku vojaški oddelk, bodo odstranjene. Sedanjni pomol bo nadomeščen z novim, lepšim. Ves prostor bo posajen z rastlinami za okrasje, s cvetjem in drevjem. Vsa ta olepšava in izboljšava domovnja Boginje svobode bo stala dva milijona dolarjev, ali osemkrat toliko kot je stal kip sam.

Boginja svobode stoji na otočku Bedloe že 62 let. Kip so odkrili 28. oktobra 1886 oziroma je bil tedaj posvečen in odkritje se je vršilo pet dni kasneje. Značilno je, da prenovitev okolja

V AMERIKI SMO DOBILI OBVEZNO VOJAŠKO SLUŽBO, PEVIČ V "MIRNEM" ČASU. IN MATERE VPRAŠUJEJO, KAJ, ČE NAM BI DRŽAVNIKI RAJŠE OBVAHOVALI MIR KOT PA DA NAS TIŠČE V NOVO VOJNO.

kipa spremlja pričakovanje dohoda novih naseljenec, prav kakor je postavitvi spomenika sledil naval naseljenec iz Evrope. Francoski kipar Frederic Bartholdi je napravil kip, ki je bil, kot kaže napis na njegovem podnožju, "dar ljudstva francoske republike ljudstvu Zed. držav." Kiparju je vzelo oblikovanje kipa 12 let, ker to je bilo ogromno delo, "ki je spomenik zvezi dveh dežel v dobi, ko je bila dosežena neodvisnost Zed. držav Amerike in ki izpričuje njuno verno prijateljstvo." Kip tehta 450,000 ton. Samo podstavek je 149 čevljev visok, kip sam pa meri do vrha bakle v rokci Boginje svobode 151 čevljev. Skupna višina kipa je torej nekaj nad 301 čevljev. Ogromnost kipa je dojmiljiva vpricho dejstva, da gre lahko v samo baklo 12 ljudi, dočim jih lahko stoji 40 v glavi velikega kipa.

Bлиз glavnega vhoda v notranjost kipa je vtisnjena pesem, ki se končuje z naslednjimi besedami:

Dajte mi vaše zmučene, vaše bedne, vaše sgnatene množice hrepeneče zadhati svobodno, brezpravne zavrnice vaše prenatrane obali — polijite te, od viharjev sblčane k meni, jaz dvigam svoje svetilke ob zlatih vratih!

Ta sonet je spisala Emma Lazarus, poznana ameriška pesnica nemško-judovskega pokolenja. Rojena je bila v New Yorku l. 1849. Njen oče Mojzes Lazarus je bil prominenten trgovec. Življenje Eme Lazarus je bilo kratko. Umrla je, ko ji je bilo komaj 38 let in ravno eno leto po odkritju kipa Boginje svobode, kateri je posvetila svojo pesem oziroma sonet. V prvem delu svoje pesmi je Ema Lazarus nazvala Boginjo svobode, kakor si jo je v svoji zamisli in obliki predstavljal Bartholdi, "mater pregnancev". Ta "mati" poziva netolerantne vladarje evropskih dežel: "Obdržite si svoje stare dežele, vas pripovestni pompi!" meni pa dajte "brezpravne zavrnice vaše pre-

natrane obali." Pesnici se tedaj ni moglo niti sanjati, da so one netolerantne dežele, ki so izgale svoje "zgnatene množice", zgubile z njimi ne le del svojih najboljših državljanov, ki jih je dobila Amerika, pač pa tudi svoje prestole in svoj pomol in razkošje — to se je zgodilo, ko so zabredli v samomorjne vojne in ko so tem vojnam sledile totalitarne vladavine.

Prav lahko je uganiti, kje je dobila Ema Lazarus inspiracijo za svoj sonet. Dobro je poznala ameriško zgodovino in iz te zgodovine je vedela, da so prišli prvi ameriški naseljenci Pilgrimi ali romarji iz Anglije, da so ušli preganjanju priznane anglikanske cerkve, da so iskali zatočišča v Ameriki irski priseljenci, ki so bežali pred angleškim zatiranjem in stradanjem, da so bežali v novo deželo nemški nasprotniki reakcionarnega režima njihove domovine po zgodovinsko znanem l. 1848 in istotako so začeli iskati prilike pobege v novo zemljo Poljaki po vstaji l. 1863, kateri je sledila caristična tlaka in ekonomsko izkoriščanje. Sama je videla kako so prihajali čedalje večje množice obubožanih Ogrov, Slovakov, Ukrajincev in drugih v sedmem in osmem desetletju 19. stoletja. Gotovo je sama gledala preplašene in zgrbljene obraze židov, ki so ušli valu carističnih pogromov v l. 1882. Tekoča imigracija "brezdomcev" je znatno manjša kot je bila ona, ko so se selile v novo deželo velike množice "od viharjev zblčanih brezdomcev" ob koncu prejšnjega stoletja. Znanosti bodo sedanji priseljenci tudi zadnji od "zavrnjenih bednih", ki pridejo v Ameriko. Končno meče luč Boginje svobode sedaj svoje žarke tudi na sedež Združenih narodov, katerih cilj je, da se odstrani vzroke vsled katerih so ljudje prisiljeni, da slepo bežijo iz svojih rodnih domovin in iščejo zatočišča kjerkoli morejo "svobodno dihati".

Common Council.

Zmernost pomeni treznost — pravo mero.

"Srednja pot, najboljša pot", pravi pregovor. Kaj pomaga vedeti, da preobilica zelo škodi organizmu, če pa praktično ne znamo premagati poželenja? Preobilna hrana tako zelo zapo- ali prebavne organe, da ti težko, oziroma sploh ne prebavljajo.

Slaba prebava se pričinja tedaj, kadar svoje prebavne organe začutimo. Nikdar se ne smemo najesti do sata, vedno se moramo dvigniti od mize, ko smo še nekoliko lačni; po jedi se moramo čutiti lahki in gibčni ter ne utrujeni in zaspani. Če se namo tako, da čutimo poln želodec, se izpostavimo boleznim.

Tudi preobilne pijače nam škodujejo, ker razredčijo želodčne sokove, s čimer ovirajo prebavo. Vzdržavati se moramo namreč, da jemmo vedno v določenem času, kakor so pač prebavne žleze vajene opravljati svoje delo. Tek se nam mora vzbuditi sam po sebi v urah, ki smo si jih določili za jed.

Vsa pikantna jedila, kava itd. povzročajo prekomerno izločanje želodnega soka.

Ne smemo tudi pozabiti, da se prva točka prebave pričinja v ustih in da potrebujemo za to zdravo in popolno zobovje. Hrano moramo dobro prežvečiti, da vzbudimo izločanje sline v ustih, ker poveča tudi izločanje želodnega soka. Na hrano, ki je ni-smo dobro prežvečili, želodčni sok ne bo pravilno učinkoval, kar škoduje želodcu in tudi črevesju, ki je z njim v zvezi. Zato ni dovolj, da imamo žvečilne organe v redu, važno je tudi, da ne hitimo pri jedi. Ze v zgodnji mladosti se moramo naučiti, da ne stavimo v usta prevelikih grizljajev in da jemo počasi, Torej tudi tu je potreben dnevni mir.

Prevelike skrbi, utrujenost, nemir so vzrok neskladnosti v vsem delovanju organizma — neskladnosti, ki se nujno javlja v naši slabi volji in razdraženosti. Kadar prekoračimo kateri koli zakon, ki uravnava naše telo ali naš duh, se zrušijo nešteti pogoji, ki nam ustvarjajo prijetna razpoloženja in vedrino. Nejevoljo n. pr. povzročajo slab zrak, nezdrava hrana, pretirano delo in nerodno življenje. Lahko torej trdimo, da zna živeti tisti, kdo rade drži osnovnih pravil higijene v prehrani. Najprijetnejše ure v dnevi, polnih dela, prebije družina pri mizi, toda kako naj jih uživamo, če nismo spočiti in mirni ali če ne poznamo reda pri jedi?

Nesreče v industriji

V ameriški industriji je povprečno vsake štiri minute en delavec ubit ali pa poškodovan v vse življenje. Na vsakih šestnajst minut je en delavec poškodovan.

Lani je bilo pri delu 17,000 delavcev ubitih, 91,000 poškodovanih in 2,000,000 poškodovanih.

RAZVOJ DVOSTRANKARSKEGA SISTEMA V ZED. DRŽAVAH

Ustava Zed. držav ne omenja političnih strank, toda kljub temu igrajo te najvažnejšo vlogo. Brez teh si je skoro težko predstavljati delovanje vlade, ker politične stranke predstavljajo interese različnih ljudskih skupin.

V Kontinentalnem kongresu, ki je bil prvič organiziran leta 1774 in 1775 iz predstavnikov prvih britskih kolonij na kontinentu Severne Amerike, je bilo precej razlike mišljenja med delegati. Konservativni so uspeli z zavlečenjem izjave neodvisnosti proti željam bolj revolucionarnih elementov. Razlika mišljenja glede političnih vprašanj je obstajala v deželi skozi vsa leta revolucije in kasneje, dokler ni bila oblikovana Ustava ter se je razlika v političnem naziranju izkristalizirala v dve politični stranki. Konservativna skupina ali Federalisti, pod vodstvom Washingtona, Aleksandra Hamiltona in Jamesa Madisona, je bila zmagovita v adoptiranju Ustave, ki je dala deželi centralno vladno. Antifederalisti, kot so nazivali bolj liberalne elemente prebivalstva, so zgubili borbo za decentralizirano vladno ter so ostali manjšinska stranka dežele do l. 1800, ko je Thomas Jefferson, njihov prvak, postal predsednik Zed. držav. Antifederalisti so spremenili svoje ime v Republikansko stranko, ki ni nič v sorodu s sedanjo republikansko stranko. Eno načelo te stranke je postavil Jefferson: "Enakopravna in redna pravica za vse, kakršnegakoli prepričanja, verskega ali političnega..." Federalistična stranka je popolnoma propadla po l. 1816 in od l. 1828 smo imeli enostrankarsko vladno. James Monroe je bil leta 1820 soglasno izvoljen za predsednika.

V l. 1828 so prišli v konflikt razni elementi republikanske stranke. Tisti, ki so skušali omejiti oblast centralne vlade, so bili nazvani Demokrasko republikanci (kasneje demokratje), drugi, ki so bili za močno federalno vladno, so postali Narodni republikanci (kasneje poznani kot Whigs po nazivu angleške stranke). Prva stranka je izvolila Andrew Jacksona. Tedaj so prišli do glasu mali farmarji,

obtniki, delavci, itd. To je bila doba navadnega človeka.

"Whigs" so obstajali največ kot protestna stranka proti Jacksonu. Kakšnega določena programa niso imeli in ko je prišel na površje boj radi sužnosti, so bili notranje precej razklani. Demokrasko stranka je postala skoro docela prosužniška, dočim so Whigs kompromisirali v tem pogledu in polagoma zgubljali moč in vpliv. Ostanke te stranke so potem z drugimi manjšinskimi strankami stvorili opozicijo proti sužnosti in so l. 1854 ustanovili sedanjo republikansko stranko. Poraz v civilni vojni je prinesel republikancem zmago za 50 let, dočim so bili demokratje poraženi in se je iz tega izcimilo znano nasprotstvo med severnim in južnim predeljem dežele.

Republikanci so imeli tedaj Abrahama Lincoln in potem so imeli predsednike v Beli hiši skozi trinajst terminov, od 1860 do 1932. Demokratje so uspeli izvoliti v predsedniški urad med tem časom samo Wilsona in pred tem Clevelanda, kontrolirali pa so polovico časa kongres. Republikanci so doživeli občuten poraz po ekonomskem polomu l. 1929, ko je kriza zajela deželo in so volilci l. 1932 z veliko večino glasovali za Franklina D. Roosevelta, demokrata. Izvoljen je bil za štiri službene dobe.

Poleg pglavitnih strank so vedno igralo važno vlogo v ameriškem političnem življenju tudi manjšinske in tretje stranke. Pričele so se l. 1830 z liberalno stranko in "Know Nothing" stranko. Republikanska stranka je bila najprej tretja stranka. Manjše stranke so dobro služile interesom ljudstva, ker so pogosto spravile svoje kandidate v kongres in tako udeležile mnoge zahteve, ki bi bile drugače prezrte. Bolj znane manjšinske ameriške stranke so bile: socialistična, progresivna pod vodstvom Theodorja Roosevelta in še pred tem pa Populistična stranka. Danes jih obstoja več in so aktivne na polju političnega delovanja. Glavna med njimi sedaj je Progresivna stranka pod vodstvom Henryja Wallacea. Common Council.

657 let stara republika

Mala dežela Svica v Evropi je dne 1. avgusta t. j. proslavila 657-letnico svoje neodvisnosti.

Trije okraji, oziroma Uri, Schwyz in Unterwalden, so se dolgo in uspešno borili proti dinastiji Habsburžanov in drugim roparskim baronom tedanje Avstrije. In "planinski hajduki" iz kantonov Uri, Schwyz in Unterwalden so bili prvi ljudje, ki so ustanovili republiko Svico, katera ima sedaj 22 okrajev ali kantonov, in katere prebivalstvo šteje 4,450,000 državljanov.

Od 1. avgusta leta 1291 nadalje, ustavo imenovane male dežele ni bilo treba spremeniti, kajti ustava temelji na osvoboditvi dežele od monarhizma in vlade po roparskih baronih.

Ves takozvani "hokus-pokus" o razlikah med narodnimi skupinami in človeškimi plemenj, razlikah med verami, itd., kar vse se rabi deloma še dandanašnji, kadar je potrebno narode razdvojiti v razne med seboj se pripravajoče stranke v korist vladajočih krogov, je v Svici nepoznana stvar od leta 1291 nadalje.

Med tem, ko je prebivalstvo Svice po narodnosti večinoma nemškega plemena, je prebivalstvo nekaterih kantonov — francoske in zopet drugih italijanske narodnosti, dočim je še manjša skupina prebivalstva, katera naziva sebe kot narod "Romani", ohranja svoj jezik vse do danes.

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO OBRNITE NA UNLJSKO TISKARNO

ADRIA PRINTING CO.

1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL. PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

KAJ LAHKO STORI VSAKDO IZMED NAS V KORIST "PROLETARCA"?

- Pridobivajmo mi NOVIH naročnikov
- Obnavljajmo naročnice TOČNO čim poteče
- Agitirajmo med drugimi naročniki, da store isto
- Prispevajmo v PROLETARCEV tiskovni sklad in pripravljajmo tudi drugam
- Oglajajte v PROLETARCU priredbe društev in druge stvari
- Naročajte slovenske in angleške knjige iz PROLETARCEVE knjigarne
- Poskrbite, da si naroče AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR vsi tisti, ki tega še niso storiili
- Naročite KOLEDAR tudi svojcem v starem kraju in enako PROLETARCA.

Vsako naj stori za naš list kolikor more, pa bomo vse težave zmagovali!

BARETINCIC & SON
POGREBNI ZAVOD
Tel. 20-361
434 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

Iz SANSovega urada

3424 W. 26th St., Chicago 23, Ill.

Program progresivne stranke

(Nadaljevanje.)

Daljni vzvod

Progresivna stranka podpira borbo ljudstev v Aziji za doseg neodvisnosti ter za prehod iz fevdalne v moderno dobo. Ostro obsojamo dvostrankarsko politiko glede na vojaško in gospodarsko intervencijo, ki ima namen zdrobiti nacionalno gibanje teh narodov. Svetovni mir in blagostanje ne bosta dosežena, dokler ne bodo narodi na Kitajskem, v Indoneziji, Indo-Kini, na Malajskem in drugih azijskih deželah zmagali v borbi za neodvisnosti ter zavzamejo mesta kot enakopravni člani v družini narodov.

Pozivamo, da se takoj odpokličejo ameriške čete in opuste baze na Kitajskem.

Zahtevamo, da se preneha finančno in vojaško podpiranje diktatorja Ciang Kaišeka.

Mi sledimo smernicam Franklina Roosevelta z izpodbujanjem ustanovitve demokratične koalicijske vlade na Kitajskem. Priporočamo, da se taka vlada podpira in se ji nudi obsežna gospodarska pomoč.

Mi podpiramo napore ljudstev v Koreji, da si izgradijo narodno edinstvo ter tako vlado kakršno si sami hočejo. Zahtevamo hiter odpoklic obojnih okupacijskih čet.

Kolonijalna in odvisna ljudstva
Verujemo v načelo, da imajo ljudstva vsepovsod na svetu pravico do samoodločbe. Ljudstvo teritorija Porto Rico ima pravico do neodvisnosti. Ameriški narod ima obveznost napram ljudstvu v Puerto Ricu, da prične korakati po poti k gospodarskemu uspehu.

Zahtevamo, da se razveljavi Bellov trgovski akt glede Filipinskih otokov ter da se vlada odpove drugim neenakopravnim pogodbam, ki so bile sklenjene z gospodarsko slabotnejšimi državami.

Pozivamo k sodelovanju z drugimi deželami v OZN, da se odpravi kolonialni sistem vseh oblik ter realizira načelo samoodločbe za narode Afrike, Azije, Zpadnih indijskih otokov ter drugih kolonialnih ozemelj.

Podpiramo težnje za zedinjeno domovino tradicionalno zatiranih in raztresenih narodov kot so Iraci in Armenci.

Latinska Amerika

Progresivna stranka poziva, da se vlada vrne nazaj na politiko dobre sosesčine Franklina Roosevelta pri naših odnošajih z republikami na jugu ter da se ista okrepi.

Zahtevamo opustitev med-ameriškega vojaškega programa.

Pozivamo, da se nudi gospodarska pomoč Latinski Ameriki in Karibejskim državam brez kakih političnih pogojev, da se odpomore neodvisen razvoj njihovega gospodarstva.

Razseljene osebe

Progresivna stranka poziva, da se razveljavi protikatoliški in antisemitski akt glede razseljenih oseb, uveljavljanje tega leta, ki dovoljuje fašistom in kolaboratorjem vstop v Zedinjene države. Pozivamo, da se uzakoni postava, ki naj bi odprla vrata

ameriški tradiciji žrtvam fašističnega preganjanja.

SVOBODA

Diskriminacija naj preneha
Progresivna stranka najostreje obsoja razločevanje in diskriminacijo vseh oblik in v vseh krajih.

Mi zahtevamo polno enakopravnost za črnce, Zide, španško govoreče Amerikance, italijanske Amerikance, japonske Amerikance ter za vse druge narodnostne skupine.

Pozivamo, da predsednik proklamira konec razločevanja in vse oblike diskriminacije v vojski in pri vzvezmih uposlenju.

Zahtevamo zvezno uzakonitev postav proti linčanju, proti diskriminaciji ter za pravično uposlenje in postave za razveljavljanje segregacije na potovanju skozi države.

Pozivamo, da se takoj sprejme postava proti volilnemu davku, postava za splošno volilno pravico vseh državljanov pri zveznih volitvah ter polno upravljanje federalne oblasti, da se zajamči svobodna uporaba volilne pravice.

Pozivamo, da se sprejme postava glede civilnih pravic za distrikt Columbia, ki naj bi odpravila rasno razločevanje in diskriminacijo v zvezni prestolnici.

Zahtevamo, da se napravi konec segregaciji v coni panamskega kanala ter v vseh teritorijih, lastninah in krajih v našem zaju.

Zahtevamo, da se da Indijancem, najprvim Amerikancem, polno državljanstvo pravico, da sami upravljajo svoje zadeve.

Mi bomo razvili poseben program za podvig nizkega standarda zdravstva, stanovanj ter vzgojnih sredstev za črnce, Indijance ter narodnostne skupine in bomo odvzeli zvezno finančno pomoč vsaki državi ali krajevni oblasti, ki zadržuje podporo ali priljubljenost državljanom zaradi rase, vere, polti, spola ali narodnostnega porekla.

Pričeli bomo zvezni program za vzgojo s sodelovanjem državnih, krajevnih in privatnih agencij, da se odpravijo rasni in verski predsodki.

Podpiramo zakonitev postav, na podlagi katerih bo smatrano za federalni zločin razpečevanje antisemitske, protičrnske in vse rasne propagande po pošti, radiu, filmih ali drugih komunikacijah.

Pozivamo, da se sprejme k ustavi dodatek, ki bo učinkovito prepovedoval vsako obliko diskriminacije napram ženskam — gospodarske, vzgojne, legalno in politično.

Pravica politike in izražanja

Progresivna stranka se bo borila za ustavne pravice komunistov in vseh drugih političnih skupin, da izražajo svoje prepričanje — kot prva linija za obrambo svobodščin demokratičnega ljudstva.

Nasprotujemo, da bi se uporabljala sila ali strahovanje — bodisi kot krinka postave ali na kak drug način — od strani kakšnega posameznika ali pa skupine, vključivši sila in strahovanje, ki jo sedaj izvajajo tisti,

ki bi radi zatrli politično nezadovoljstvo ljudstva.

Mi obljublamo, da se bomo do konca borili proti Mundt-Nixonovemu predlogu in proti vsem podobnim zakonom, kojih namen je kontrolirati miselnost, omejiti svobodno mnenje ter ustanoviti v Ameriki policijsko državo.

Mi zahtevamo, da se odpravi kongresni odbor za neameriške aktivnosti in podobni državni odbori, ter nameravamo poravnati krivico, ki so jo taki odbori storili tisočim lojalnim Američanom, ki se borijo za uresničenje demokratičnih idealov.

Obljublamo, da bomo odstranili sedanji program glede čistke zveznih uslužbencev in postavili tako podlago za vladne službe, ki bo spoštovala pravice vladnih uslužbencev do svobode politične pripadnosti ter udeleževanja v političnih aktivnostih.

Zahtevamo, da federalni biro za preiskavo (FBI) in druge vladne oblasti prenehajo preiskavati politična prepričanja in legalne aktivnosti Američanov.

Zahtevamo konec sedanje taktike kongresnih odborov kot n. pr. kongresni odbor za delavstvo — s katero se preganjajo unijski in politični voditelji po namigu velebizisa.

Zahtevamo, da se napravi konec sedanje kampanje za deportacijo tujerodnih unijskih delavcev in političnih voditeljev. Mi bomo dejansko branili civilne svobodščine naturaliziranih državljanov in tujerodcev.

Narodnostne skupine

Progresivna stranka cení razne doprinose vseh narodnostnih skupin k ameriški kulturi, ekonomskemu in socialnemu življenju in jih smatra vir kreposti za demokratičen razvoj naše domovine.

Mi zagovarjamo pravico tujerodcev, da postanejo državljan brez vsake diskriminacije.

Mi propagiramo razveljavljanje naselinskih postav, ki slone na diskriminaciji zaradi rase, narodnosti, vere ali političnega prepričanja.

Priznavamo upravičene zahteve japonskih Amerikancev po odškodnini za izgube, ki so jih utrpeli zaradi vojne internacije, kar smatramo za strašen prestop.

Ameriško delavstvo — druga svetovna vojna

(Omni od številnih člankov o zgodovini razvoja delavskega gibanja v Ameriki. Prirejeno po materialu U. S. del. dept.)

Tekom let vojne in povojne dobe je bilo storjenih več poskusov, da se spravi skupaj Ameriško delavsko federacijo in Kongres industrialnih organizacij. Ker stvar ni uspela sta obe organizaciji predstavljali delavstvo v raznih svetovnih in drugih vojnih in povojnih vladnih odborih za vojno prizadevanje in delavske odnose. Sploh je resnica, da je bilo organizirano delavstvo v splošnem zastopano v mnogih fazah vojnoproductijskega prizadevanja, ter v raznih vojnih agencijah začeni s Svetovno komisijo Narodnega obrambnega sveta iz l. 1940.

V jan. 1941 je bil Sidney Hillman, predsednik krojaške unije (CIO) imenovan za pomožnega direktorja urada produktijske uprave. Predsednik F. D. Roosevelt, ki ga je imenoval v ta urad, ga je kasneje namestil tudi kot člana komisije za delavsko silo. V dec. 1942 so bili imenovani v urad oziroma v odbor za delavsko-podjetniške odnose predstavniki vseh treh poglavitnih delavskih organizacij — AFL in CIO ter bratovščine železničarjev. Manjši slični odbori so bili ustanovljeni po raznih industrijskih predelih, da je bilo mogoče dobiti čimveč delavskih moči za vojno industrijo. Pod pokroviteljstvom vladnega urada za vojno produkcijo (War Production Board), so bili organizirani delavsko-podjetniški odbori v raznih tovarnah s ciljem boljše in večje proizvodnje in manjšega izostajanja iz dela.

Organizirano delavstvo je tudi imelo direkten delež v izravnavanju sporov, ko je bil l. 1941 ustanovljen vladni posredovalni urad z unijsko reprezentacijo. Delavstvo se je obvezalo, da ne bo stavkalo. V zameno so delodajalci obljubili, da ne bodo za časa vojne nobenega izprtja delavcev. To je pomagalo k hitrejšemu izravnavanju sporov. V odboru so bili zastopani poleg delavskih tudi zastopniki podjetništva in javnosti v splošnem. Sicer je prišlo do nedovoljenih ali "divjih" stavk tudi med vojno, toda produkcija je bila so-

pek našega osnovnega pojma o pravici.

Predlagamo uzakonitev postav za olajšanje naturalizacije Filipincev, Korejcev, Japoncev, Kitajcev in drugih narodnostnih skupin, proti katerim sedaj postave diskriminirajo.

Strijamo se, da se uzakoni postava za olajšanje naturalizacije trgovskih mornarjev, ki so služili v vojski.

Demokracija v vojski

Progresivna stranka zahteva odpravo "črnovrnanstva" (Jim Crow) v oboroženih silah. Zahtevamo odpravo socialne neenakosti med oficirji in nižjimi čini.

Pozivamo, da se temeljito preuredi procedura vojaške sodnje, vključivši zadostno udeleževanje nižjih vojakov v vojnem sodu.

Priporočamo, da je sprejemanje kandidatov za oficirske šole v West Pointu in Annapolisu na podlagi zmožnosti in sposobnosti, kar se naj dokaže pri odprtih izkušnjah, ter da se večji odstotek mladeničev sprejme iz vrst navadnega ljudstva.

Reprezentativna vlada

Progresivna stranka predlaga dodatke k ustavi, ki bo dojel odzivite predsednika in podpredsednika na podlagi direktnega ljudskega glasovanja.

Zahtevamo, da se da lastna uprava in polna državljanstva pravica državljanom Distrikta Columbia.

Smo za to, da se sprejmeta Hawaii in Alaska kot 49. in 50. država v unijo.

Priporočamo, da se dnevi splošnih in primarnih volitev proglasijo za praznike, da morejo potemtakem glasovati vsi državljani.

Ločitev cerkve od države

Progresivna stranka namerna vzdržati tradicionalno ameriško načelo glede na ločitev cerkve in države ter braniti svobodo posvetne vzgoje.

OBILNOST

Draginja

Ziviljska stopnja ameriškega ljudstva je obojestransko napadana zaradi nekontrolirane inflacije. Edina učinkovita metoda borbe proti inflaciji je odstranitev profitov iz inflacije.

(Dalje prihodnjic.)

STREPTOMICIN ZDRAVILO BODOČNOSTI

Troje velevažnih zdravil nastopa v zadnjih 15 letih uspešno v medicini in rešuje življenja tisočim in tisočim: sulfamid, penicilin, streptomycin. Vsak od teh je silno orožje v rokah strokovnjaka, vsako od teh predstavlja progresivno pot medicinski znanosti.

Vprav ko so sulfamidi v vseh najrazličnejših oblikah, bolj ali manj uspešnih, ostro zarezali ledino in se širokom revolucionarno uveljavili, se je pojavil penicilin. Prav gotovo je bila pot do poslednje besede naporna, laboratorijskega dela, nemo, in vendar penicilina niso iznašli načrtno, temveč po naključju.

Raziskovalci so se mnogo bavili z raziskovanjem zemeljskih tal, zlasti pokopaliških, ker so menili, da je tam torišče in gojišče bolezenskih klic, ki povzročajo epidemije. Ugotovili pa so in empirično dokazali, da tam sploh ni bakterij, ker jih v zemlji živi mikrobo uničijo. Treba je bilo te koristne mikrobo izolirati; deloma se je to posrečilo Dr. Rene Dubosu, ki je že pred tem našel zemeljski mikrobo, ki uničuje povzročitelja pljučnice in streptokoke, Oxforda dalje in uspelo jim je iz zemeljskega mikroba — zelene plesni (Penicillium Notatum) ekstrahirati zdravilo — penicilin.

Kako čudovito zdravilo! Neštete matere v porodišnicah, milijoni ranjencev na frontah — se imajo zahvaliti ravno tej pozabljeni pesni za svoje življenje.

Niti zavedli se niso dovolj jasno, kako uspešno je poslanstvo penicilina, nihče se ni postavil spomenika odkriteljem in že stoji pred nami novo zdravilo — streptomycin.

Malo časa je šele, odkar je nastopil svojo reševalno pot in vendar skoro ni človeka, ki že ne bi vedel za njegove zasluge pri reševanju človeških življenj. Značilno za streptomycin je njegova najdba. Ni nastal po naključju, temveč za je uspelo najti načrtno.

Amerikaneec Dr. Selman A. Waksman je prvi zapolnil ledino. Skušal je najti zdravilo, ki bi nadaljevalo tam, kjer sulfamidi in penicilin odpovedo. Raziskoval je zemeljska tla, da bi našel sredstvo proti bolezenskim kli-

in Dr. Hiushaw. Inficirala sta 12 morskih prašičkov s tuberkulozo, ki je za te živalce vedno smrtna; 8 od teh so prepuščili usodi brez zdravljenja, ostale 4 pa so zdravili s streptomycinom. V 54 dneh je prvih 8 prašičkov imelo tuberkulozo, tisti pa, ki so jih zdravili s streptomycinom bolezní niso dobili ali pa so ozdravili.

Nastane vprašanje, ali je ugodno delovanje streptomicina pri živalski tuberkulozi zadosten porok, da bo učinek isti pri ljudeh? Nadaljna raziskovanja bodo to gotovo razjasnila in do konca odgrnila zastore nejasnosti. Kako se pridobiva streptomycin? Podobno kot penicilin. Mikrobo, ki se hranijo s tenko plastjo hranilnih snovi, so v velikih skledah, oziroma steklenih posodah. Neprestano oddajajo svojo aktivno, tako dragoceno kemično snov — streptomycin, ki pa potrebuje še zamotane laboratorijske predelave. Penicilin je mnogo obetal in mnogo obljub izpolnil! Isto pričakujemo od streptomicina, posebno pa od kombinacije obeh. To je sol penicilin-streptomycin, ki so jo pred kratkim v Ameriki že izdelali. T. B.

Kako se pridobiva streptomycin? Podobno kot penicilin. Mikrobo, ki se hranijo s tenko plastjo hranilnih snovi, so v velikih skledah, oziroma steklenih posodah. Neprestano oddajajo svojo aktivno, tako dragoceno kemično snov — streptomycin, ki pa potrebuje še zamotane laboratorijske predelave.

Penicilin je mnogo obetal in mnogo obljub izpolnil! Isto pričakujemo od streptomicina, posebno pa od kombinacije obeh. To je sol penicilin-streptomycin, ki so jo pred kratkim v Ameriki že izdelali. T. B.

Seznam priredb slovenskih organizacij v Chicagu

Organizacije v Chicagu in okolici, ki žele imeti svoje priredbe označene v tem seznamu, naj nam sporoče podatke, enako tudi popravke v slučaju pomot.)

- Slaviša št. 1 SNPJ — slavnost 45-letnice v nedeljo 10. oktobra 1948 v enotni dvorani.

Progresivne Slovenke, krožek št. 9, priredba v nedeljo 24. oktobra v dvorani SNPJ.

Društvo Slovenski dom št. 86 SNPJ — plesna veselica in domača zabava v soboto 30. oktobra v Aldine Hall North Side.

Fevski zbor Prešeren — jesenski koncert v nedeljo 14. novembra v dvorani SNPJ.

Federacija SNPJ priredi božičnico za člane mladinskega oddelka SNPJ v nedeljo 19. decembra v enotni dvorani.

"Naga" št. 102 SNPJ — Silvestrova zabava v sredo 31. decembra v enotni dvorani.

GLAVNA PRIVLAČNOST za obiskovalce Chicaga to poletje je velika Čikaška Železniška Razstava, prirejena v praznino 100-letnice, odkar je bil zapad odprt železniškemu prometu. Ta razstava, ki so jo aranžirale glavne ameriške železniške družbe, bo trajala do Delavskega praznika.

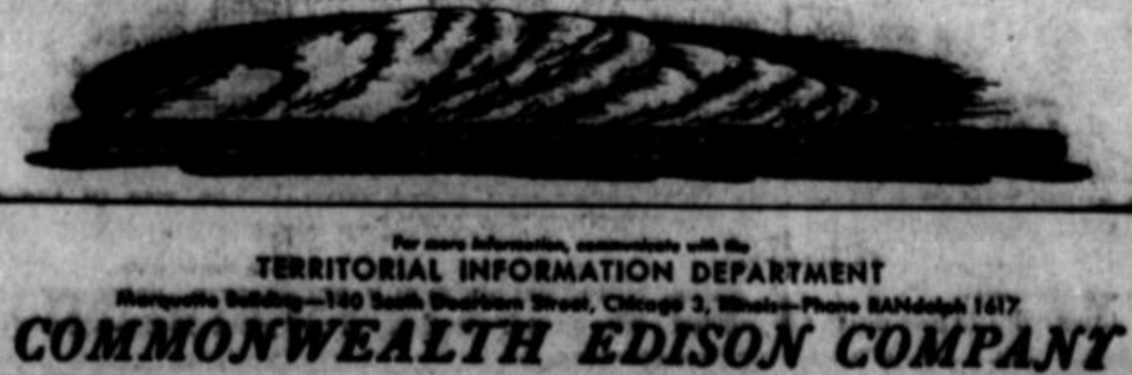
Komaj pred sto leti je v takratno mlado mesto Chicagu prisopihala 10-tonska lokomotiva s kurjavo na drva, ki je bila ključna kot starina od vzhodnih železnic in je vlekla odprt vagon, na katerem so sedeli lokalni predstavniki tiste dobe. Ta zgodovinska petmiljska pot "PIONIRJA" je pomenila začetek napredka Chicaga, ki je postalo središče železniške transportacije.

Čikaška Železniška Razstava slavi ta napredek. Je bogata po vzgojnih razstaviščih in oživlja doprinos, ki so ga omogočile železnice v naseljevanju dežele, v razvoju gospodarstva in v vojnih zmagah. Obenem je poklon Chicagu kot transportacijskemu središču sveta, in daje priznanje njegovi veličini v kulturnih, vzgojnih in industrijskih pridobitvah.

Glavne ameriške železnice so pripravile zanimiva razstavišča, vključivši vlake iz vseh dob železniškega razvoja, od starega "PIONIRJA" do najnovejše moderne lokomotive, vključivši slavnega "VLAKA BODOČNOSTI".

Obiskovalci razstave, ki se nahaja priročno ob obali jezera Michigan, bodo videli vzorec potniške privlačnosti z vseh delov dežele. Enomiljska ozkotirna železnica jih bo peljala v tipično vasico v južni Indiji, mimo replike vodometeta Old Faithful Geyser v Yellowstone National Parku, mimo floridskih kopališč in Evergladov ter skozi ranče na zapadu.

Glavna zanimivost Čikaške Železniške Razstave je slikovita predstava, ki nazorno kaže razvoj transportacije od indijskih čolničkov do najmodernejših vlakov bodočnosti. Več kot 200 igralcev nastopi v teh dramatičnih predstavah parkrat dnevno na odprtem odru.

SLOVENSKE IN ANGLEŠKE KNJIGE

Največja slovenska knjigarna v Zed. državah

Pišite po cenik PROLETARCU

2301 S. LAWDALE AVENUE
CHICAGO, 23, ILLINOIS

On Doing Without

We're puzzled. A week ago we were having our ears pinned back by a lady who was ready to shoot somebody because it took more than a dollar to buy a pound of beef-steak and who felt aggrieved because she was able to buy only a half pound for dinner. And now, only yesterday the same lady was preening herself and looking much happier because she and her family are doing without meat altogether.

"What's the idea," we wanted to know.
"It's a buyers' strike," she gaily informed us. "We're just not going to eat meat until they bring the prices down."
"Not even a half pound a day," we asked.
"Nope!" was the emphatic reply. And then:
"We'll eat cheese and eggs instead."
"Are cheese and eggs cheap?"
"Oh, no. Cheese is close to a dollar a pound too, and I paid 75 cents for the last dozen eggs I bought. But they'll take the place of meat if we don't serve them too often."
The lady thereupon explained that she had seen in the papers where the people close to President Truman had said that "continuing strong demand" was keeping prices high. "So," and she pressed her lips tightly together, "we're going to stop demanding."

Well, it may be a good idea—although we don't think so. However, if it is, why limit the idea to meat? Why not stop demanding cheese and eggs too? Why not go nudist and stop demanding clothing? Why not just jump in the creek and stop demanding life, along with the liberty to eat beefsteak and the pursuit of such happiness as can be found in plenty and security?

It occurred to us that, long, long ago, we heard a grouchy old landlord declared that "the trouble with working people is that they want too much." And for a brief instant we wondered how much is too much for workers.

As for us, we're not going on a hunger strike if we can help it. Nor are we going to recommend it to anybody as a means of bringing down prices.

There's only one sensible and effective way to end shortages and high prices. It's to make it possible for workers to enjoy all the good things they produce. That's the way Socialists want to solve the beefsteak problem.—Reading Labor Advocate.

About Selecting University Presidents

Two great educational institutions recently selected new presidents. The University of Pennsylvania picked Harold Stassen, once governor of Minnesota and more recently an unsuccessful candidate for the Republican nomination for President. The trustees explained they selected Mr. Stassen because of his "appeal to youth."

In Baltimore, the trustees of Johns Hopkins University decided they would go to the University of Pennsylvania for their chief executive. Their choice was Dr. Detlev Wulf Bronk, noted physicist and physiologist.

So far as we know, Mr. Stassen has had no experience in the field of education. He is in about the same boat as General "Ike" Eisenhower, who not so long ago was placed at the head of Columbia.

LABOR does not pretend to be an expert in such matters, but it can't avoid the conclusion that scholars are better qualified to run universities than politicians or militarists. If you are looking for someone to make a pair of shoes, it would seem reasonable to suggest that you select a shoemaker for that task.—Labor.

REFLECTIONS

By Raymond S. Hofses

THIS IS A gripe about labor editors and others who spend too much time pitying workers and condemning the private-profit groups that ride on workers' shoulders. It is caused by a cartoon that reached my desk this week.

What the picture shows is a little guy called "Consumer," who is the low man on a totem pole. The poor fellow is bent double under the weight of other characters designated as Retailer, Wholesaler, Gambler, Broker, Jobber and Manufacturer. The latter tops the pole and is saying, "We're Just a Happy Bunch of Profiteers." Poor little consumer is groaning, "How Long Is This Going to Last?"

PEOPLE LIKE TO shift their shortcomings onto the backs of the other fellow. So maybe there are a lot of workers who will like that cartoon. They will enjoy thinking that it is the fault of private business that prices are high. By thinking that, the consumers of the nation are able to shed their own responsibility for what is happening to them—like the motorist who bluffed a truck with the happy remark, "It will be his own fault if he kills me."

But the plight of the consumer isn't the fault of the fellows who are riding on consumer's back. It's "Consumer's" own fault—and until he admits it and does what is necessary to rid himself of the burden, he'll always be low man.

WHY IS IT that retailers and wholesalers and gamblers and jobbers and manufacturers are able to ride on the backs of the public? I submit that this is a good question. For, after all, "Consumer" isn't the little fellow he's pictured to be. Not at all; he's ALL of us. He's the biggest thing in the land. He could—yes, he does!—have the kind of life he asks for.

Those fellows who are a burden on "Consumer's" back are parts of

the private-profit, individual enterprise system which "Consumer" decides he shall have everytime he provides the votes to make Republican or Democratic majorities.

Moreover, those fellows who ride consumer are NECESSARY parts of our economy. Nobody would want to live in a neighborhood where there were no retailers. No retailer could give service without wholesalers and jobbers. No wholesaler or jobber could fill an order unless goods were first produced in the industries owned by the manufacturer. And nobody COULD bear the cost of operating the economic machine but the consumers—who are all of us.

WELL, WHAT'S WRONG?

What's wrong is that we are living under an economy that functions for private profit instead of for the benefit of all of us.

What's wrong is that the consumer, who is really a very big and powerful fellow if he'd only know it, uses what political power he has to legalize the collection of tribute by everybody in the higher levels of the social totem pole.

And what's wrong is that most labor editors and cartoonists merely show people enough of the evil results of the capitalist private-profit system to get them pitying themselves and mad at the boss, without telling how easy it would be to get out from under their self-imposed burden.

PASS THE BALONEY, FATHER. "Remember, children," father pontificated, "when I was a boy I often went to bed hungry, and seldom had a square meal."

"Well, father," rejoined little Richard, the smart boy of the family, "that shows how much better off you are since you have known us."

Father closed his big mouth, and finished his dinner without any further comment.

THE MARCH OF LABOR

What About This?

"Labor spokesmen have pointed out that wage increases won by labor are more than covered by swollen profits and do not even allow average families to hold their own with rising prices.—News item.

Well, if Labor spokesmen know all that, what are they going to do about it? Are they merely going to demand still more wage increases to be followed by still higher profits and still less spending power?

It should be plain to even the "dummiest" worker that prosperity is not to be measured by the number of dollars a man gets in his pay envelope. What the owners of industry are able to take out of the envelope is the final and determining factor.

Does anybody believe that profit-takers are going to be satisfied with any less than they can get? If the price-fixing corporations were to act like that now it would be something new in history.

There's only one way to end profiteering. That is to outlaw the profit system and set up a socialist economy in its place. Even laws to control prices won't do, if we permit the basic industries of the nation to be owned by a few people who think of nothing but profit. We saw how that resulted in shortages and black markets before PRESIDENT TRUMAN PROCLAIMED THE END OF PRICE CONTROLS.

So, working class Americans, why keep tinkering with an economy that can't be fixed up to suit you? Why pin your hopes solely in another wage raise when your own leaders admit that you are worse off now than you were when wages were lower? Why not use your votes to inaugurate the democratic socialist program of producing abundance—for use, instead of for an owner's profit?—Reading Labor Advocate.

"We Have Beautiful Money to Burn Lady Spies"

In the comfortable old days of not so long ago, we thought spies lived only in fiction books, though a few might be employed by "unprincipled foreign" countries. Most Americans may be surprised by the observations of a Des Moines newspaper columnist, who has just returned from Europe.

"Cloak-and-dagger stuff goes on in Berlin and Vienna nowadays," he writes. "We pretend it isn't happening, and the Russians do, too. But it is happening."

"We have beautiful lady spies, and so do they. They try to get our spies to work for them, and we invite their spies to come on our payroll. The upshot is that the stuff the spies peddle—especially the natives who work for both sides—is none to reliable. I think the Russians are more gullible than we are."

Some Americans who won't be surprised at this are the men and women who worked for Uncle Sam's spy agencies during the war—especially General "Wild Bill" Donovan's "O.S.S."—Labor.

Total Consumer Credit Tops \$13 Billion Mark

WASHINGTON.—The swelling volume of installment plan buying sent total consumer credit to a new record high of \$13,804,000,000 at the start of June, the Federal Reserve Board reported.

Credit outstanding for installment buying alone amounted to \$6,957,000,000, an increase of \$220,000,000 during May. Automobile sales accounted for \$89,000,000, or 40 per cent of this increase.

The rise in the volume of installment credit was partly offset by declines in credit extended on charge accounts and single-payment loans—those repayable in a lump sum.

Greasing the Railroads

It has been figured out that rate increases approved by the Interstate Commerce Commission have added two and a half billion of dollars to the income of the nation's railroads since 1946.

That, we submit, is an item. It also explains, to some degree, why the cost of living has soared to all-time highs.

However, what interests us most about this act of great generosity to corporations is that it was all done in the name of "free enterprise."

If the American people don't know by now that there is no such thing as free business in industries that operate on a national scale, then they will just have to pay more and more until they find it out.

The role that government plays today is as far from the "rugged individualism" of the pre-Roosevelt era as the North Pole is from the South. We have reached the point in capitalist development where it now is necessary for the government to stabilize and subsidize the class society of private ownership and worker exploitation. Were it not for such subsidies and paternalisms as we see from day to day, the profit economy would enter a tailspin more dizzy than that which reeled the nation for the New Deal.

Socialists no longer have to argue that government should be used as an economic implement. It is being so used. The issue now becomes—

In whose behalf is the power of government exercised; for the benefit of all the people or for the security and profit of a privileged owning class?

We hold that the facts in the case of the railroads supply one of many answers to that question, all of which justify the charge that the government is being used to keep most of the people working for the profit of a minority.

Not only is that not free enterprise, but it is a way of life that does not fit with human freedom. Organized workers may find that out if they succeed in electing their "friends" to run the Federal government this year. For no matter how well intentioned our lawmakers may be, the alternative will become increasingly clear:

Either the American people must scrap the economy that depends upon private initiative and is sparked by the hope of personal profit for private owners, or they must submit to more and more class controls which, in the end must smother democracy. People aren't really free when they are taxed to provide dividends for owners.—Reading Labor Advocate.

ILGWU Reports \$500,000 Gifts to Italy, Israel

Forest Park, Pa.—David Dubinsky, president of the International Ladies Garment Workers Union, announced that the ILGWU has sent \$225,000 to Italy in the last 6 months to assist in the economic rehabilitation of the country and promote the fight against communism.

In his report to the union's general executive board in session here at Unity House, the ILGWU vacation resort, Mr. Dubinsky said the union also contributed \$300,000 to support the Israeli labor organization, Histadrut.

The donations were reported as part of a comprehensive review of the ILGWU's financial position. Assets of the union, Mr. Dubinsky said, rose from \$6,427,000 in January, 1945, to \$9,295,000 last May.

How Rich Are Unions?

Life Magazine some time ago described unions in America as "vigorous and rich." Vigorous, yes, but rich—the answer must be no.

The thirty-two largest unions in America control at the maximum less than \$230,000,000 in assets for any and all emergencies, less wealth for ALL unions, than the profit alone, last year, of more than a dozen corporations, and far less money for the COMBINED unions, than the assets of at least seventy individual corporations in America.

The combined assets of ALL the major unions of the nation wouldn't be enough to support their memberships on strike for more than nine days.

That's something for Life to think and write about.—The Progressive.

Two Sides to Prices

There are two sides to every question. Even in politics. Abe Lincoln once explained this by showing that the word liberty has two meanings. "The Shepherd," Lincoln said, "drives the wolf from the sheep's throat for which the sheep thanks the shepherd as his liberator, while the wolf denounces him for the same act as the destroyer of liberty."

When we listen to political speeches we try to figure out which side of the bread our margarine is on. In other words, are we sheep or wolf?

Take Bob Taft's recent speech, presented as the official Republican view that labor is responsible for high prices.

Here is what Taft said:

"The situation which gives concern to members of both parties is the spiral of inflation resulting in constantly higher prices. But, of course, the higher prices are caused directly by the greatly increased purchasing power of the people competing for all kinds of food and other commodities."

Prices, Taft believes, "have been chasing wages" ever since he helped kill OPA.

That's Taft's sided of the story. Now let's look at the other side.

The year 1944 was the last full year of war. Profits were at a peak. Prices were controlled by OPA. And, there was no unemployment.

Here are the Commerce Department figures:
From 1944 to 1947, profits of manufacturing corporations jumped 86 per cent.

From 1944 to 1947, income of farmers rose 38 per cent.

From 1944 to 1947, total wages paid by manufacturing corporations actually declined, from \$42.9 billion in 1944 to \$42.7 billion last year. This decline resulted from a reduction in working hours after the war. During this same period, profits of these same corporations rose from \$5.9 billion to \$11 billion—This means that price increases since 1944 on manufactured items have paid \$5 billion more in profits, and not a cent of this increase went to pay more wages.

That is the side of the picture that Taft and his colleagues in the United States Congress don't talk about. They know which side their bread is buttered on.—The Progressive Miner.

More Simple Arithmetic

Coal production is approximately 600,000,000 tons a year. The operators' net profit per ton is estimated (by those who are in a position to know) at approximately 68 cents per ton. That means the operators' profit on 600 million tons of coal is about \$408,000,000.

The National Coal Association, the operators' spokesman in the nation, estimates the operators have a total investment of \$1,762,000,000 in their business.

On that basis of investment, the operators are earning 22.6 per cent on their total investment. Not bad, when you consider you can get only 1 per cent interest on your savings in the bank these days.—The Progressive.

How About 100 Years From Now?

We are all talking about the high cost of housing. The "Wall Street Journal" makes a contribution to the discussion. It says:

"Timberland in the Pacific Northwest is becoming a leading candidate for the title of 'most inflated commodity.'"

As an example: In 1936 Douglas fir stumps along the Washington-British Columbia border cost \$2.50 a thousand feet. Now it's priced at \$60 a thousand feet.

By the time that boost is passed along from the lumber mill to the wholesaler to the lumber broker to the retailer, the man who wants a roof over his head finds himself on a "hot spot."

A lot of this stumps belongs to Uncle Sam. His agents are selling it to the highest bidder. Apparently no effort is being made to protect the ultimate consumer.

Incidentally, the vast areas of timber growth, which once marked the Pacific Northwest, are rapidly disappearing. Apparently the timber is being cut away without any adequate effort to replant.

If we don't wake up, where will this leave us a hundred years from now? Or, should we give any thought to those who will be alive at that time?—Labor.

Morons Are Doing Amazingly Well

Who is a "moron"? We have been asking that question for some time, but up to date haven't received a satisfying reply.

Now Dr. Ruby Kennedy, professor of sociology at Connecticut College steps forward to enlighten us. She says a moron is a person with an I.Q. of 50 to 75. But Dr. Kennedy has discovered that these so-called morons are getting along as well, or even better, than those who have higher I.Q.'s.

They earn as much as non-morons, and girl morons may earn more than women and girls of "normal intelligence."

That's all very interesting. We wonder if a lot doesn't depend on who is giving the tests? Suppose some of these morons were to catch up with Dr. Kennedy and insist that she answer the questions THEY think important. Would her I.Q. be over 75? Frankly, we don't know, but the experiment would be enlightening.—Labor.

It is not helps, but obstacles, not facilities but difficulties, that make men.—W. Mathews.

Strengthen the Fight For Peace

NEW YORK — "The best way Slavic Americans can answer the raging pro-war hysteria in this critical period in the life of our country and the world will be to rally in a vigorous nation-wide demonstration for peace at the 4th American Slav Congress in Chicago, September 24, 26," declared Leo Krzycki, president, and George Pirinsky, executive secretary of the American Slav Congress.

Stressing the importance of the Congress, they said, "A fighting mass Congress of the representatives of Slavic American organizations throughout the country will go a long way in strengthening the growing people's counter-offensive and help stop the mad drive to war which the bipartisan reactionaries are instigating and which they aim chiefly against the Slav peoples."

They further warned that Slavic Americans and the American people as a whole must not allow Germany to be rearmed again. They must fight in defense of their civil rights and liberties and prepare to vote for peace, security and progress in the forthcoming November elections. "It is to strengthen the fight for peace," they stated, "that every Slavic American organization, every trade union with a large Slavic membership, all freedom-loving Americans of Slav descent are urged to elect delegates and be represented at this 4th American Slav Congress."

Henry Wallace, standard-bearer of the Progressive Party and the outstanding fighter for a policy of peace through understanding and cooperation with the Slavic and other wartime allies, will be the principal speaker. Wallace's appearance at the ASC convention in Chicago will be awaited with great interest by millions of Slavic Americans throughout the country who remain true to Roosevelt's heritage.

Dividend Boom

NEW YORK—Boom times have come again for "coupon clippers." The New York Stock Exchange reported that holders of common stock listed on the exchange received an average of 14.4 per cent more in cash dividends during the first half of 1948 than they did in the same period last year.

Many a man has risen because he would not let his tears blind him.